

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Філологічний факультет
кафедра української літератури**

**ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ВАЛЕНТИНИ БУНЯК
ТА ВИВЧЕННЯ ЇЇ У ЗЗСО**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, 601 групи

Гулейчук Юлія Ігорівна

Керівник:

доктор філологічних наук,

професор **Бунчук Б. І.**

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2023 р.

Зав. кафедри _____ доц. Мальцев В. С.

Чернівці – 2023

АНОТАЦІЯ

Гулейчук Ю. І. Поетична творчість Валентини Буняк та вивчення її у ЗЗСО – На правах рукопису. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2023.

У дипломній роботі досліджено тематику творчості, лексичний рівень, особливості синтаксису, версифікаційну систему поетичних текстів Валентини Буняк на матеріалі збірок «Дочка гір», «Мамина криниця», «Весняні передзвони».

Показано, що у поетеси домінує пейзажна та громадянська лірика. Лексика її творів виправдано багата на діалектизми. Найбільш уживаними тропами у В. Буняк є епітети та метафори. З-поміж синтаксичних прийомів поетеса віддає перевагу анафорам та риторичним звертанням і запитанням. Переважають традиційні силабо-тонічні та тонічні катрени з перехресним римуванням.

Подано методику вивчення віршованих творів В. Буняк у ЗЗСО.

Ключові слова: синтаксичні фігури, віршування, література, поезія, тематика, художні особливості, лексика, тропи.

SUMMARY

Huleichuk Y. I. Poetic work of Valentina Bunyak and its study in a general secondary education institution – On the rights of the manuscript. - Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2023.

The subject of creativity, lexical level, features of syntax, versification system of poetic texts of Valentina Bunyak based on the material of the collections "Dochka hiry", "Mother's Well", "Spring Calls" were investigated in the thesis.

It is shown that the poetess is dominated by landscape and civic lyrics. The vocabulary of her works is justifiably rich in dialectics. The most used tropes in V. Bunyak are epithets and metaphors. Among the syntactic techniques, the

poetess prefers anaphoras and rhetorical appeals and questions. Traditional syllabic-tonic and tonic quatrains with cross-rhyming prevail.

The method of studying V. Bunyak's poetic works in the institution of general secondary education is presented.

Key words: syntactic figures, poetry, literature, poetry, themes, artistic features, vocabulary, tropes.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис) Ю. І. Гулейчук

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ВСТУП	6
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	11
РОЗДІЛ І. ТЕМАТИКА ПОЕЗІЙ В. БУНЯК	12
РОЗДІЛ ІІ. ЛЕКСИКА І ТРОПИ У ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ В. БУНЯК	23
РОЗДІЛ ІІІ. ПОЕТИЧНИЙ СИНТАКСИС ВІРШІВ В. БУНЯК. ВЕРСИФІКАЦІЯ ПОЕТЕСИ	42
РОЗДІЛ ІV. ВИВЧЕННЯ ПОЕЗІЇ В. БУНЯК У ШКОЛІ	64
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТОК.....	86

ВСТУП

Путильщина – мальовничий край серед Карпатських гір, один із районів Чернівецької області. Ця місцевість відзначається специфічним колоритом, цікавими традиціями, особливим світобаченням та ментальністю. Михайло Коцюбинський красиво описав Гуцульщину у своїх листах: «Якби Ви знали, яка тут велична природа, який цікавий народ гуцули, з багатою, своєрідною психікою, з буйною фантазією, дивними звичаями і мовою» [24, с. 130]. І справді, неможливо уявити людини, яку б не зачаровував цей карпатський край своїми чудовими горами і пагорбами, що густо покриті струнками смереками, широкими полонинами, невтомними потічками та ріками. І вся ця краса природи належить веселому, доброму, говіркому, щирому, працьовитому народу – гуцулам.

Районний центр – смт. Путила – відомий у літературному житті України як батьківщина Буковинського Соловія – Юрія Федьковича. Саме тут видатний письменник сформувався як майстер слова і знайшов натхнення для створення неповторних зразків поезії та прози.

Свого часу Путильський район відвідували відомі громадсько-культурні діячі: Леся Українка, Михайло Драгоманов, Гнат Хоткевич, Омелян Попович та інші. Його пейзажі вразили не одного митця. Зокрема, як тло подій гуцульський край постає у творах Данила Харов'юка, Марії Матіос, Богдана Мельничука. А у прозі Івана Синюка природа Карпат є настільки динамічною і живою, що виступає як повноцінний персонаж. Свою наукову діяльність проводив тут і знаний фольклорист Микола Антонович Зінчук, який зібрав, упорядкував і видав 40 томів «Українських народних казок».

Сучасний літературний процес цього району не привертає особливої уваги науковців, тому багато цінного матеріалу залишається неопрацьованим. Такими недослідженими царинами є і поетична творчість Буняк Валентини Юріївни, уродженки села Довгопілля.

Валентина Юріївна Буняк народилась 24 вересня 1957 року в мальовничому карпатському селі Довгопілля Путильського району Чернівецької області в багатодітній сім'ї службовця. Із дитинства поетеса милувалась красивою гірською землею та надихалась мужньою працею господарів цієї краси. Любов до праці, щирості та доброзичливості вона перейняла від своєї дружинної родини. У 1964 році пішла у перший клас Довгопільської восьмирічної школи, яку закінчила в 1972 році. Школярка вчилась на відмінно, писала творчі роботи, обожнювала читати художню літературу, особливо захоплювала творчість Тараса Шевченка та Лесі Українки, а також активно займалася спортом. Ще зі шкільних літ її приваблювали мистецькі роботи відомої української художниці Любові Ревуцької, повісті Юрія Федьковича, поетичні твори Тараса Шевченка та Івана Франка. З 1972 по 1974 рік навчалася в Конятинській середній школі. Після її закінчення вступила у Кам'янець-Подільський педагогічний інститут імені В. П. Затонського на український відділ філологічного факультету, де навчалася до 1978 року. Згодом викладала українську мову та літературу в Селятинській та Путильській середніх школах, організовувала позакласну й позашкільну виховну роботу. Працювала секретарем Путильського райкому комсомолу, Путильського райкому Компартії України.

У 1989 році закінчила Київську вищу партійну школу. Навчаючись у столиці, мала змогу відвідувати літературні вечори, на яких репрезентували свою творчість Борис Олійник, Анна Чубач, Павло Загребельний та багато інших українських письменників. З багатьма Валентина Буняк була особисто знайома. Саме це, на нашу думку, і відіграло неабияку роль у формуванні художнього світогляду та життєвих позицій майбутньої поетеси.

У 1990 році зайняла посаду вчителя світової літератури в Путильській ЗОШ. У 2002 році стала директором, викладачем української мови та літератури на підготовчих курсах Центру гуманітарної освіти Київського міжнародного університету.

У 2004 році була ініціатором створення пам'ятника Юрію Федьковичу в Путилі. Вона ж започаткувала літературно-мистецьке свято «Шовкова косяця», присвячене річниці від дня народження Юрія Федьковича. З 2005 року – заступник голови Путильської райдержадміністрації з гуманітарних питань, працівник освіти, учитель-методист, редактор колишньої Путильської районної газети «Карпати». У 2007 році з її ініціативи започаткували коляду в Путильському музеї на день смерті Юрія Федьковича. Зараз поетеса займається художньою творчістю, вишиває. Також мисткиня є керівником волонтерського Центру «Пенсіонер» Путильської Організації ветеранів України, головою товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка у Вижницькому районі (колись Путильський).

У поетичному доробку Валентини Буняк більше ста поетичних творів. Вперше вони були опубліковані в районній газеті «Карпати», пізніше – у збірках І. Угриня «Барви водограю» (2004), книгах «На крилах духовності» (2006), «Народна книга поезій» (Т. 1, 2010). Пізніше поетеса сама почала видавати книги. До цього спонукав її відомий український поет Василь Васкан, який написав передмови до трьох книг Валентини Юріївни, та Василь Мельник – український письменник, сценарист, член національної спілки письменників, який свого часу став творчою опорою довгопільчанки, і саме йому вона присвятила свою першу книгу.

Перші свої твори писала «для шухляди», допомагала іншим письменникам-початківцям.

У 2001 рукописи письменниці відредагували й надрукували її друзі – український письменник, журналіст Георгій Шевченко та український поет, композитор, літературний редактор Василь Васкан. Першу збірку «Дочка гір» назвав Василь Мельник, якому вона й присвятила її. Згодом Василь Васкан змотивував Валентину Буняк писати не тільки поезію, а й прозу.

У 2018 році в чернівецькому видавництві «Родовід» побачила світ збірка під назвою «Дочка гір». У 64 віршах поетеса змалювала чарівність природи Карпат, її небачену та незрівнянну красу, дзвінки переливи гірських річок,

палітру барв та запахів, показала свою любов до рідного села Довгопілля, Путильщини, Гуцульщини. Теплими та щирими словами відгукувались на збірку просвітяни Т. Мінченко, М. Пелех, письменники В. Васкан, В. Демченко, М. Брозинський, художник Р. Лекалов, краєзнавець Ю. Гусар, директор обласної бібліотеки для дітей А. Біла. М. Брозинський з нагоди виходу збірки присвятив поетесі вірш під назвою «Пісня Валентини з Буковини».

У 2019 році виходить друга збірка, яка має назву «Мамина криниця» і присвячена Юрію Федьковичу. В. Васкан ласкаво назвав цю збірку «книжечкою-квіточкою», бо вона є своєрідним символом вдячності славетному Буковинському Соловію.

Збірка «Весняні передзвони» вийшла у 2020 році. Саме вона найбільше репрезентує творчу душевну красу поетеси, відтворює казковий світ весняних полонинських гір та зображує благовісницю музу-природу крізь призму поетичних засобів.

Також вона підготувала до друку поетичну збірку «Життєва мить».

Актуальність зумовлена відсутністю наукового опрацювання творчого доробку Валентини Буняк.

Мета роботи: вивчити життєві шляхи В. Буняк, визначити, яким чином біографічні перипетії авторки відбиваються у художній площині її творів, розглянути поетичний доробок в аспекті тематики та художніх особливостей, запропонувати методику вивчення творчості поетеси в школі.

Об'єктом дослідження є поезія Валентини Буняк.

Предмет дослідження – тематика, мотиви, образи поетичних творів, мовні та стильові особливості збірок, тропи, стилістичні фігури, лексика, фонетичні особливості, поетичний синтаксис, віршування на основі збірок «Дочка гір» (2018), «Мамина криниця» (2019), «Весняні передзвони» (2020).

Наукова новизна магістерської роботи зумовлена тим, що художня спадщина Буняк Валентини Юріївни досліджено вперше.

Практичне значення отриманих результатів: матеріали дослідження можуть бути використані на уроках літератури рідного краю у 6, 7, 8 класах та при розробці курсу з літератури Буковини ХХІ ст.

Методи дослідження: філологічний, історичний, пошуковий та бібліографічний.

Структура роботи: магістерська робота складається зі вступу, переліку умовних скорочень, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатка. Обсяг роботи без списку літератури – 83 с., повний обсяг – 88 с.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Х5 – п'ятистопний хорей;

Д4 – чотиристопний дактиль;

Дк2 – двоїтковий дольник;

Дк3 – триїтковий дольник;

Тк2 – двоїтковий тактовик;

Тк3 – триїтковий тактовик;

А, В, С ... – жіночі (парокситонні) римовані віршові закінчення;

а, б, с ... – чоловічі (окситонні) римовані віршові закінчення.

РОЗДІЛ І. ТЕМАТИКА ПОЕЗІЙ В. БУНЯК

У літературознавстві лірику поділяють на такі **тематичні групи**: *громадянську (патріотичну), філософську, релігійну, пейзажну, інтимну (любовну)*. У віршах *громадянського спрямування* описують позицію поета у суспільстві, його ставлення до історії та культури. У *філософській ліриці* виражаються роздуми і думки автора, порушуються проблеми людського буття. *Пейзажна лірика* зображує олюднену природу. *Інтимна лірика* передає почуття та душевні переживання ліричного героя.

Можемо стверджувати, що у доробку мисткині присутні всі 4 групи лірики, проте переважає пейзажна («Блищать крапельки на зеленому листі», «Карпати в кольорових барвах», «Дивовижна у горах природа», «Полонинко, моя люба», «Весна», «Літньою порою», «Підеш у гори», «Перші квіти» та інші). Її творам притаманний досить відчутний ліризм (задушевність, меланхолійність, мелодійність), адже саме ці властивості вважають однією з генетичних ознак української ментальності.

Пейзажну лірику В. Буняк можна поділити на такі типи: *міметичний, відчуттєво-перцепційний, медитативний, ментальний*.

«Описовий або міметичний – це опис природи здебільшого певної місцевості» [37, с. 127]. До такого типу належить вірш «Краса твоя смерекова», у якому авторка описує безмежну красу Карпат – місця, де народилася і проживає, де відчуває радість та черпає натхнення:

*«Ой Карпати, рідні мої,
Квіти й полонини,
Всі красоти милі твої
І всі верховини»* [1, с. 38].

Поетеса, захопившись красою природи батьківщини, почала свою літературну діяльність. Описуюючи неповторність краю, вона змогла передати колоритність та всемогутність Гуцульщини.

Захоплена творчістю Павла Тичини (збірка «Сонячні кларнети»), Валентина Буняк у вірші «Синє небо купає хмари» оспівує нове життя, світле майбутнє. Словосполученням «сонячні кларнети» відсилає нас до збірки Тичини:

*«День дарує сонячні кларнети,
Проміння сонця землю вповива,
Чути пташок спів і як живі сонети –
Це душу й серце моє зігрива»*[2, с. 24].

Вияв щирої любові до гірських світанків, гімн природі як символу життя та любові передано у поезії «Цілує ранок ще щоку тепленьку». Під впливом незабутніх вражень поетеса пише рядки:

*«Люблю ті перші промені в тумані,
Ніжний дотик сонечка й тепла,
Які прекрасні ці хвилини ранні,
Щодня б бродила в горах тоді я сама»* [2, с. 102].

Натхненно та невимушено майстриня зображує гірські вечори рідного краю у поезії «Дивовижна у горах природа», описуюючи небо, яке серпантинном вкрили небесні тіла:

*«А які чарівні у горах ночі!
З'єднані з зірками в місячній світлі,
Вечірні зорі милують очі –
Найкращі Карпати мої в цілм світі»* [1, с. 44]!

«Відчуттєво-перцепційний» тип пейзажної лірики відображає ліричну ситуацію, представлену з точки зору спостерігача і складається з двох основних елементів: «я», або ліричний герой, та «середовище». Значну роль у такому пейзажі відіграє локалізація спостерігача у конкретному місці, тобто організація простору. Поет називає місце, з якого він оглядає певний краєвид» [37, с. 127 – 128].

Людина є частиною природи. І цей нерозривний зв'язок із середовищем поетеса відчуває, коли піднімається на вершину гори і споглядає весь краєвид із висоти.

Дуже часто люди втікають від своїх проблем у місце їхньої сили. Здебільшого цим місцем виявляються гірські хребти, вершини. У вірші «Зелений дивосвіт» лірична героїня підіймається на верхів'я гори, опиняється сам на сам із своїми думками та природою, бачить дивовижну осінню красу і роздумує про сенс буття:

*«Піднялась високо в свої рідні гори –
Дивосвіт зелений видно навкруги.
Радість жити в них, хоча проблем море
Й нелегко добратись туди.*

*Тут і справжній рай й до Бога ближче,
У квітках вершини усіх Карпатських гір.
Вітер тут гуляє й вітер свище –
Манять дивовижні краєвиди зір.*

*Вабить ліс зелений і багряне листя,
У травах великих усі гірські плаї.
Любе тут усе – й калинове намисто,
Швидкі потічки і букові гаї» [2, с. 10].*

«Медитативний, внутрішній, “пейзаж душі” – літературознавці по-різному називають цей тип пейзажу. Наприклад, М. Подраза-Квятковська вживає терміни – внутрішній, церебральний, ментальний як синоніми. Ментальний ми виокремлюємо до іншого типу. «Пейзаж душі» – це визначення швейцарського письменника А.-Ф.Ам'єля. Його формула “Кожний пейзаж є пейзажем душі” набула неабиякої популярності серед європейських дослідників літератури. Такий краєвид стає тлом, підпорядкованим враженням спостерігача. Важливішою від зображення явищ природи є людина, її думки і

переживання. Поета не цікавить конкретизація місцевості, передача композиційної цілісності виду природи. Найчастіше він вирізняє тільки певні елементи пейзажу, зосереджує увагу на світлових, кольорових та звукових ефектах» [37, с. 128].

Ознаки такого типу пейзажної лірики характерні для вірша «Запахло весною», де поетеса репрезентує свої роздуми і своєрідні пейзажні замальовки, які утворюють паралель з її внутрішнім станом. Сушені квіти і трави викликають у ліричної героїні асоціативний ряд приємних спогадів, які зігрівають душу теплом:

*«Весною запахло в моїй хаті –
Першими квітами, травою,
Які збирала, сушила їх так багато
І пригадала тепер всі пригоди зі мною.*

*У хаті теж запахло літом,
Як з цілющих трав чай варила –
Любов відчула до всього світу,
До гір, де збирала їх і яких любила!*

*Тепер у цих запахах й любові купаюсь знову,
Хоч дощ, холодний, весняний день надворі,
А моїм серці тепло й воно нову пісню ловить,
Думки вертають у минулі дні! Коли зорі» [3, с. 37]!*

У вірші «Травневі дні» письменниця змальовує велич весни як пори року, яка відроджує все навкруги, внутрішній світ, аналіз душі у поєднанні з довкіллям. Весною все розцвітає, ніби народжується заново:

*«Травневі дні – в буянні квітів,
Бузок, так рано, й той зацвів.
Краса весни – в моєму світі,
Травневі дні – в моєму сні.*

*Весна мене пестить, леліє,
Чарує в зелені садів,
Люблю весну – і серце мліє
Від рідних гір, їх чар і див.*

*Їх свіжість – росою вмига,
Теплим вітром із дощем.
Весна у горах, а потім літо –
Моя любов й душевний щем» [3, с. 53]!*

«**Ментальний** тип насичений рисами, характерними для визначеної національної культури, підкреслення етнічних елементів. Такі твори органічно увібрали в себе багатовіковий історичний, етнопсихологічний і культурний досвід певного народу, зуміли трансформувати “своє”, “особисте” в “загальне”, підняти поетичний образ до рангу міфа. В цих образах створюється рівновага між внутрішнім і зовнішнім його змістом, між об’єктивним і суб’єктивним сприйняттям, між поетичним вираженням і ментальною наповненістю» [37, с. 128].

Наприклад, у вірші «Природа Карпат» замість слова «гори» з’являються назви конкретних гір: «Говерла», «Яровиця», «Драгобрат», «Чорногори», тобто немає семантичного уточнення:

*«Неймовірна природа зелених Карпат,
Ліси казкові, синь неба прозора,
Високі Говерла, Яровиця, Драгобрат,
Радує очі й краса Чорногори» [3, с. 24].*

Громадянська лірика Валентини Буняк сповнена патріотичної символіки, адже вона називає себе дочкою свого краю. До цього пласту можна віднести вірші, присвячені Юрію Федьковичу, земляку поетеси («Дочка гір», «Модрина», «У Путилі народився», «Федьковича криниця», «На садибі Федьковича», «Хата у саду», «Там у горах», «Федькович у горах», «Садиба»,

«Йде весела коляда» та інші), творчістю якого вона пишається та вважає про роком української нації. З-поміж них можна виокремити текст «Федьковича всі добре знають»:

*«Всі герої його з простого народу –
Для них він жив і творив,
Любив гори, Карпатську природу,
Де життя своє він прожив»* [2, с. 16].

Метою цих віршів є нагадування усім майбутнім поколінням про Буковинського Соловія та його вклад у літературну спадщину Путильщини.

Юрія Федьковича ще називають провісником українського відродження на Буковині. Цей талановитий письменник своєю творчістю загартовував народну свідомість та дивував розмаїтим багатством українського слова.

В окрему групу можна виокремити вірші, рядки яких присвячені рідному селу та краю: «Путило, ти моя Путило!», «Село рідне – для мене ти єдине», «Талантами славиться моє село», а також любові та відданості до просторів Гуцульщини, які авторка висловлює у рядках поезії «Тобі, о мій гуцульський краю»:

*«Тобі, о мій гуцульський краю,
Рядки присвячую свої,
Я щиро тебе, Гуцуліє, кохаю,
Люблю краси земні твої!»* [2, с. 20].
*«Та рядках вірша «Моя доля – смерековий край»:
Люблю світ, гори, доти все це маю,
Таке життя – живу, бо люблю,
Не гостем у ріднім краю проживаю
За нього страждаю й молю!»* [2, с. 29].

Не менш важливою у доробку мисткині є твори філософського спрямування. Основу і суть філософської лірики становить всезагальне, родове, субстанційне, втілене в ліричному образівно-переживанні [48, с. 14 – 15].

Наприклад, у поезії «Співають голуби» поетеса осмислює проблеми буття та швидкоплинності часу, який, на жаль, не можна повернути. Весна асоціюється із добрими сподіваннями і постає як жива особа, що зможе відродити спогади людини. :

*«Все, що минуло – вже не вернеш,
Хоч весни прийдуть й не одна,
У житті своєму ще багато знайдеш –
Відродить спогади лише твоя весна!»* [3, с. 23].

Поезія завжди відіграватиме важливу роль у житті майстрів слова. Вона з'являється під впливом певних вражень, подій, душевних переживань тощо. Часто свої емоційні коливання поети описують у віршах, переглядаючи які у читача інтуїтивно виникає бажання поспівчувати ліричному герою, допомогти та втішити. Розповідь про свій біль та радість при написанні поетичних творів показано у вірші типу «ars poetica» «Новий рядок»:

*«На папері новий рядок. І що у ньому?
Співають рядки, як народжуються весною на землі колоски,
Пишу про радість в душі, про втому,
Про болі в серці, вже посивілі волоски»* [3, с. 25].

Зоряними стежками називає слова В. Буняк у поезії «Мої слова»:

*«Слова, мов діти, дорогими стали,
Вплелися з світлом у віршів рядки,
Люблю їх завше, щоб усі ви знали,
В душі моїй – це зоряні стежки»* [2, с. 80].

Часто поетеса звертається у віршах до весни не тільки з метою опису, а й з філософським спрямуванням. У поезії «Впустила у серце весну» авторка зображує гармонію душі та її відродження:

*«Між нами великий зв'язок –
Тепер не одна буду жити!
Народжуюсь з весною знов,
Зацвітаю, як перші квіти!»* [3, с. 26].

Філософську та релігійну лірику називають ще **лірикою абстрактних мотивів**. Поезія цієї групи пройняті поважним, урочистим тоном та глибоко молитовним настроєм. Християнська символіка й алегорії, пов'язання земної долі окремої людини з долею Космосу (Вселенної), з Промислом Божим і вічним життям душі – такі характеристичні прикмети філософсько-релігійної лірики [58, с. 104 – 105].

Валентина Буняк є віруючою людиною, шанує церкву та Божі заповіді, тому в її творчості неабияке місце посідає релігія. Зразком такого виду лірики є вірш «Христос Воскрес». :

*«“Христос Воскрес” – вітаються усі,
До церкви йдуть святкові й нерушимі.
Свічки горять в небаченій красі –
У горах сяє як в Єрусалимі»* [3, с. 72].

Великдень – християнське свято на честь Воскресіння Ісуса Христа. Для Валентини Буняк Пасха – особливий день, коли сім'я збирається разом, складає дари у кошик та іде разом до церкви, щоб їх посвятити. Сім'я Буняків у такий день одягає вишивані сорочки, щоб показати увесь гуцульський колорит.

Віршів, присвячених темі Великодня, у поетеси є багато. Вони прославляють Ісуса Христа як творця усього сущого. Серед них твори «Великдень», «Великодня п'ятниця», «Паска», «У вербну неділю» та інші.

За визначенням А. Юриняка, інтимна лірика – це «поетичний спів любови і про любов, у широкому значенні цього слова, але скерованої на особу... Таке поняття любови охоплює не тільки любов у чоловічо-жіночих взаєминах (це звичайно ще називають коханням), але й любов до дітей і навпаки, а також щиру дружбу собі рівних» [58, с. 83].

Прикладом особистої (інтимної) лірики є вірш «Що значить життя і для тебе й для мене», у якому авторка стверджує, що без кохання людина не може жити щасливо. Вона возвеличує це священне почуття:

«Що значить життя і для тебе й для мене ,

Якщо без любові воно?

Кохання – завжди і велике й священне –

Без нього нежить все одно» [2, с. 68].

Любовні переживання на лоні природи яскраво відображені у творі «Я люблю твої добрі слова». Поетеса зображує почуття ліричної героїні («Я») до героя (невідомий), який викликає у неї усмішку, приходить у снах, думках та зігріває ніжним словом:

«Я люблю твої добрі слова,

Бо вони мене ніби із неба

Милі – шепіт й усмішка твоя

Їй з лиця – і сходити не треба.

Все це ніби ковточок води,

Смак живиці, цілюще повітря,

В снах й думках – завжди ти приходиш

І вкриваєшся в світ мій, як вітер.

Це найкраще у моєму житті,

Ця любов твоя і слово це ніжне,

Приходи наяву і у сні,

У день весняний чи вечір засніжений» [2, с. 85].

«Поза категорією поезій любови-кохання до групи інтимної лірики входять поезії любови родинної (материнської та батьківської), любови дітей до батьків, а також поезії дружби-побратимства» [58, с. 90].

Таким є ліричний вірш-присвята матері «Її слова, як лебедина пісня». Поезія-спогад про матір дарує поетесі приємні спогади про дитинство та проведені миті разом, але водночас тривожить душу неприсутністю рідної людини:

«Її слова, як лебедина пісня,

У споминах моїх і на вустах,

*На жаль їх зміст я зрозуміла пізно,
Хоч повторяла часто в своїх снах.*

*Матусю, душе, мамо моя рідна,
Давно тебе немає серед нас,
Та у любові признатися не пізно.
Любила і люблю, доки світ ще не згас.*

*Ти мене пестила, рідна, ростила,
Ласку і щирість давала, й любов,
Кожне словечко твоє мене вчило,
В серці живе моїм знову і знов.*

*Твої слова – це ті безцінні чари,
Що нам дають можливість чесним бути,
Тож перед ними схиляються і гори,
Й досі в пам'яті моїй вони живуть» [2, с. 74].*

Цими рядками поетеса засвідчує свою безмежну любов і повагу до матері – найріднішої людини у її житті. Вірш насичений почуттями та емоціями, адже з такою ніжністю та щирим трепетом вона звертається до матусі. Поетеса порівнює слова матері із лебединою піснею – останнім проявом таланту.

Тема матері є наскрізною у віршах багатьох поетів, адже усе найрідніше та найдорожче пов'язане з образом рідної людини. Про матір розповідає у своїх поезіях Андрій Малишко, Микола Сингаївський, Дмитро Павличко, Борис Олійник, Василь Симоненко та інші.

Велика туга за мамою оповила серце мисткині, і скільки б часу не пройшло, вона все одно буде із болем у серці згадувати про неї. Весь прихований смуток своєї душі, переживання, спогад про рідну людину, яку вже не

повернеш, бажання побачити її хоча б у снах описані у вірші «Мамо, рідная матусе»:

*«Мамо, рідная матусе,
Не вернуть мені тебе...
На твоїх помилках вчуся,
Плачу в небо голубе.*

*Де ж ти, мамо, забарилась?
Не приходиш увісні...
Я чекаю тебе стомилась
Думи всі... про тебе. Всі!*

*Я тобі скажу всю правду
Як любила я тебе.
Я такої більш не знайду,
Ти прийди... я жду з небес!» [2, с. 77].*

Отже, ліричний герой поезії письменниці – ніжна та патріотична особистість, але й водночас сильна, яка прагне розв'язання актуальних суспільних і філософських проблем. Валентина Буняк своє життя та творчість присвятила рідному краю. Вона є справжнім взірцем для наслідування, гідна пошани та визнання. Вважаємо, що письменниця збагатила українську літературу новими темами, роздумами й мотивами.

РОЗДІЛ II. ЛЕКСИКА І ТРОПИ У ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ В. БУНЯК

Мова творів Валентини Буняк різноманітна, багата та літературно нормативна. Найвиразнішими елементами лексичного рівня її текстів є діалектизми. У збірках поетеси домінує західна говірка – гуцульська. Сама ж авторка відзначає, що творчість письменників Буковини повинна відображати весь колорит їхньої місцевості, щоб показати нащадкам їхню мовну спадщину. Діалектні слова роблять поетичну мову барвистішою, надають відтінку оригінальності, розкривають емоційний світ ліричного героя.

Про гуцульську лексику писав Василь Гришук у статті «Гуцульська діалектна лексика: в українській художній мові». Він зазначає, що «перший довід використання гуцульського діалекту в художній мові був певною мірою спонтанним і зумовлений він не стільки естетико-стилістичними настановами, скільки нерозвиненістю і неопрацьованістю літературної мови

Після Ю. Федьковича гуцульський діалект впевнено увійшов у мовно-літературну практику багатьох українських письменників, як уродженців Гуцульщини, для яких він рідний, увібраний у мовну свідомість із молоком матері-гуцулки, так і ще більше тих, хто народився далеко від Гуцульщини, але яких навіки зачарував неповторний колоритний гуцульський говір» [11, с. 214].

Про територіальні відмінності діалектів у поезії В. Буняк свідчать деякі фонетичні особливості та авторські наголоси. Наприклад:

- Бóрше – поквапом, скоріше.

«Несеш води свої борше

З Яровиці та Гриняви» [1, с. 69].

- Гібіти – втрачати силу, пропадати, зазнавати труднощів унаслідок чогось, страждати, терпіти знущання.

«Щоб у нужді хлопській

Рідний край не гибів» [2, с. 11].

- Пацьо́рки – бісер, дрібні різнокольорові намистинки, що широко використовують вишивальниці та різьбярі

«За пацьорки твої кольорові
Фестивалі, різдвяні свята» [2, с. 20].

- Га́бі – те саме, що й: барани, баранці, бархани.

«Купається в габах та вроді
Кожної днини» [2, с. 21];
«Води течуть габами
Зверху у долину» [1, с. 35].

- Ва́тра – багаття, вогнище, вогонь.

«У колибі горить ватра,
Роблять сир та бринзу» [2, с. 97].

- Кі́чера – стрімка гора, заросла лісом.

«Засміялися в горах кичері –
Скоро дощик подарує водички» [2, с. 101];
«Швидкоплинні річковий і потічки,
І кичери, зелені плаї» [1, с. 34].

- Ца́рінка – обгорожений ґрунт недалеко оселі, найчастіше сіножать.

«На цій зеленій царинці,
Серед квіткових полонин» [1, с. 62].

- Кага́нець – своєрідна лампа для освітлювання кімнати.

«Колір ниток з сорочки зник,
При каганці шитий нічкою темною» [2, с. 79].

- Ізві́р – глибокий яр.

«В Гуцульщину, в край мого народу,
В Карпати – де бринять дзвінки ізвори» [1, с. 11];

Найчастіше у віршах трапляється номен «дни́на», який підкреслює буденність побуту, та слово «фа́йно», яке вказує на статичну ознаку:

- Дни́на – день.

«Такою гарною буває дни́на,

Що на очах все в горах оживає» [2, с. 24];

«Благословенний час і днина,

Прожиті в горах , як в раю» [2, с. 93].

«Люблю цілий світ в калиновім намисті,

Радію народженню кожної днини» [1, с. 24];

«Так мало однієї днини,

Щоб все побачить і знову прийти!» [1, с. 42];

«І пригадую в сніжну днину

Я полонину й дні грибні» [1, с. 62].

- Файно – гарно, добре, на високому рівні.

«Запахи тут такі файні

У сонячну днину» [2, с. 97].

Іноді у рядках поетеси трапляється афікс *ся*, який стоїть у препозиції:

«Життя минає, як єдина мить,

Та я сюди любов'ю *ся* вертаю» [1, с. 29];

«Зранку сонце засвітило! –

О, яке *ся* стало диво!» [1, с. 45];

«Добрим буде також завтра –

Гуцул *ся* надіє» [1, с. 61].

У віршованих творах В. Буняк фіксуємо слова-назви музичних інструментів, термінів та народного одягу.

У вірші «А скрипочка як заграє» зображено смичковий струнний інструмент – скрипку та невеликий народний із сталевим миндиком – дримбу. Контекстуально вони виражають радісну романтичну картину на лоні природі. Звуки струн веселять душу та серце ліричного героя:

«А скрипочка як заграє

Звеселить сердечко

...

Для радості щось знайдеться –

Дримба буде грати» [1, с. 61].

Народні інструменти, прославлені на Гуцульщині, яскраво відображені у вірші «Дочка гір». Звук трембіти може сповіщати як про радісну звістку, так і про сумну. Саме вона є етнографічним маркером Карпат, гуцулів та їхнього побуту. Фляра символізує мелодійність, спокій та гармонію між людиною і природою:

«Я – дочка гір Карпатських і низин,
Де чути спів фляри і трембіти,
Де вабить спів зелених полонин
І гордість наша – це гуцульські діти» [1, с. 12].

Сопілка у вірші «Люблю гори та ліси зелені» репрезентує радість від почутої мелодії, сприяє покращенню настрою, допомагає відволіктися від тривоги та втоми:

«Кращих слів для вас завжди бракує.
Я люблю веселі, не сумні,
Коли кожен спів сопілки чує,
Я всміхаюсь, як життя весні» [1, с. 25].

Колоритності та мелодійності додають цимбали – дерев'яний струнний інструмент, по якому вдаряють дерев'яними стукалками:

«Гуцульщина моя!
Щасливий мій краю!
Милий спів сопілки і цимбал» [1, с. 31].

У вірші «Ранок» слова «симфонія» та «ансамбль» ніби додають ритму, передають нам ранкову картину мелодії природи:

«Ранкова симфонія музики й звуків
Пробудила мене зі сну.
...
Життя вирувало в ансамблі ранковім,
Дятел нагадував про радість земну» [2, с. 22].

Зразком фонетичної відмінності від інших діалектів є перехід з одного відмінка в інший. Так, наприклад, у одному з поетичних творів поетеса замість М.в. використовує З.в.:

«На горі – легіник
На сопілку грає» [2, с. 25].

На лексичному рівні у збірках вирізняються слова на позначення одягу, який притаманний Путильщині:

Сардак:

«Він сардак любив носити
Свою землю дарував» [1, с. 48].

Полотнянка (вишиванка):

«Як вберу я вишиванку –
Дивовижну полотнянку» [2, с. 48].

Постоли:

«Яка ти файна й різнобарвна в горах
У вишиванці й нових постолах» [2, с. 58].

Небагато є слів, утворених словоскладанням, які розкривають креативне мислення поетеси та відчуття системи мови (Вічнозелені смерічки / Вдивляються в небо [2, с. 27], Мій рідний, дорогий карпатський рай / Бурхливий Черемош усім славнозвісний [2, с.29], Молю за тебе в неба – / Мій чудодійний раю [2, с. 31], Гуцульська моя, сивочола столиця / Хай вічно розцвітає й живе! [2, с. 38], Кличуть дивосвітом / Подорожувати [2, с. 47], Мої слова, як перли первоцвіту [2, с. 80]).

У лексиці авторки є багато слів на позначення тваринного та рослинного світів. Такі слова відображають лексичне багатство авторки та збагачують поезику.

Символічними серед назв є такі лексеми на позначення дерев, квітів, кущів: Перший цвіт калини, як біле намисто, / Зелені смерічки / Та верби бруньки [3, с. 7], Біля хати – ясени й простори [3, с. 18], Безмежний ялинковий світ / Та чудовий едельвейса цвіт [3, с. 42], Люблю смереки в густім лісі,

/ Грибочки, перші на узліссі [3, с. 42], На пагорбах красиво / Первоцвіти ростуть. // Жовтіють їх голівки / Й фіалки теж цвітуть [3, с. 45], Схилились вербові віти, / Берізка заплакала знов [3, с. 49], А перші квіти – проліски й фіалки / Чи ще живуть під снігом й холодним дощем? [3, с. 52], Проліски в снігу всюди, / Ялини змінили свій покров [3, с. 57], Черемха в гаю розцвіла, / Тюльпани й бузок нагадали [3, с. 62], Принесла нам весняні букети – / Котиків тополі й верби [3, с. 62], І смерічки й ясени – рясної вроди – / Це радощі найбільші земні! [3, с. 85], У буянні травневих трав / Зацвітає в гаю черемшина [3, с. 98], Півонії у мене на столі – / Весна вже зустрічається із літом [3, с. 101], Заховалась хата в саду / Серед яблунь, та грушки і старої модрини [2, с. 18], Стрункі та ніжні схилились на потічки / Й шепочуть ніжно килими малин [2, с. 33], Красивих едельвейсів жовтооких, / Шовкової косиці й верховин [2, с. 34], Малини, чорниці, білих грибів, / Ялини, смерічки ростуть рядами [2, с. 36], Арніка цвіте, материнка у горах, / Життя вирує – пахощі п'янять [2, с. 40], Зацвітає ружа, м'ята, / У моїм саду [2, с. 55], Гордо ці скелі мовчали, а кланялись ялинки зелені [2, с. 64], І полонини, і квітковий рай, / Галявини сонячні та буків тіні [2, с. 83], Ведмедя, лисиць у своїх норах, у зрубках – малин та суниць рясних [2, с. 109], Де рути цвіт, і де цвіте барвінок, / Де ранок зустрічався не один [1, с.13], Цвіте арніка і материнка, / І вирує життя, і п'янить [1, с. 39].

Фауна представлена різноманітними найменуваннями: тварин (Овечок там пасеться / Великі отари [3, с. 100], Тихо сплять овечки, / Зібравшись укупі [2, с. 98], Ведмедя, лисиць у своїх норах, / у зрубках – малин та суниць рясних [2, с. 109]), птахів (На дереві – дятла сполох [3, с. 15], Співають голуби в піддашші, / Вітають день новий й весну [3, с. 23], Де бджоли носять мед роями, / Збирають на верхів'ях квіткових верховин [2, с. 36], Смерековий край поглядіти, / І дятла почути стук [2, с. 100]), найменше – риб (Пили чистую воду / І форелі ловили [2, с. 106]).

Аналіз творчого доробку поетеси виявляє значну кількість ойконімів (Моє село – Прочерть, Куколик й Скала [3, с. 18], Засипає вечірня Путила – /

На небі зірочки уже мерехтять [3, с. 21], Свічки горять в небаченій красі – / У горах сяє як в Єрусалимі! [3, с. 72], Здійснив завітну свою мрію – / Про Сто- ронець-Путилів кожен пізнав [2, с. 14]), гідронімів (Знову димлять вкриті димкою гори, / Путилку вкрив сивий туман [3, с. 22], Джерельній чи бистрій Черемоша, / Люблю їх й прийду до них і тоді [3, с. 29], Шумні води Черемоша та хвилі його бурхливі – / Це любимий мій, рідний край! [3, с. 56], Карпатських гір, Черемоша, Дніпра, / Українська моя родина! [2, с. 46]), оронімів (Високі Говерла, Яровиця, Драгобрат, / Радую очі й краса Чорногори [3, с. 24], Гори любі – файні маю – / Карпатами звуться [3, с. 41]).

Рідше трапляються лексеми на позначення речей домашнього вжитку. Наприклад: Хати гуцулів обвиті плотами, / Перелази, стожари – вічний обсеріг [1, с. 43].

Ліричний герой поетеси – це вона сама. Більшість її віршів написані про власне життя у рідному краї, тому трапляються домоніми: Горянка, бо в горах я народилась, / Змалку кохаю і руту і плай [1, с. 8], Шануй себе, хай Бог тебе шанує! / Талантами гуцулів дорожи [1, с. 32].

У деяких поетичних творах спостерігаємо нестягнену форму прикметника. Такі слова виражають піднесеність та урочистість: Чи ти бачиш небо голубеє? // В саду рясніє цвітом все [2, с. 49], Зазеленая травиченька, – прийшла весни пора [2, с. 89], Зеленії трави / Ніжно колихає [2, с. 47], Розцвітають найкращії квіти – / Гордість наших гірських полонин [1, с. 39], Яке ж то прекрасне й незвичнеє диво – / Це листя в снігу й калинове намисто [1, с. 58]. Іноді ця прикметникова форма, кажучи словами І. Франка, використовується для «підлатання» розміру.

Особливим аспектом поетичного мовлення поетеси є синонімія та антонімія. Ці стилістичні засоби допомагають увиразнити поетичний текст, сприяють точному відтворенню думки автора, яскраво показують відмінності між предметами та явищами.

Константою індивідуального стилю В. Буняк слугують лексичні антоніми. Часто вони виражені іменниками та прикметниками. Наприклад, у вір-

ші «Люблю гори та ліси зелені» слова із протилежним значенням емоційного ставлення поетеса вводить, щоб показати свій свідомий вибір:

«Кращих слів для вас завжди бракує.
Я люблю веселі та сумні,
Коли кожен спів сопілки чує,
Я всміхаюсь, як життя весні» [1, с. 25].

Подібною антонімічною парою абстрактних понять для вираження внутрішніх переживань є «радісний-сумний». У рядках прикметники прив'язані до одного головного слова і виражають протиставлення стенічної емоції (радість) з астенічною (сум):

«У віршах щастя подарую людям,
Усе земне дароване мені,
Мої рядки молитвою всім будуть,
Хоч будуть радісні, а може і сумні?!» [1, с. 17].

У поетичному творі «Одна у нас – велика Україна» експресію швидкоплинності часу виступає антонімічна пара ніч – ранок:

«Тут все чудове – ночі та світанки,
Спів солов'я дивує у саду,
І неповторні тут народжуються ранки,
Кращого куточка не знайду» [1, с. 27].

У вірші «Сиві гори Буковини» гідроніми становлять антонімічну пару, яка в етимологічних назвах має кольористичне забарвлення:

«Води течуть габами
Зверху у долину,
Чорний з Білим зливається
Й течуть у низину» [1, с. 35].

Лексема «чорна» у метафоричному словосполученні означає не тільки темний колір, а й надає відтінок жаху, пустоти:

«І засумувала чорна гола нива,
Урожай зібрали, бо прийшла пора!

Пливе гордо місяць – видно все довкола –
Перший іній білий, перший морозець» [2, с. 51].

Антоніми, що репрезентують ознаку висоти знаходимо у вірші «Я народилася в горах»:

«Чудодійним видом ваблять всі вершини,
Перші квіти, трави – запахи несуть,
Смерекові хати милують низини,
А на горбочках – вже овечки пасуть» [3, с. 7].

Динамічну експресію швидкоплинності часу передають антоніми, виражені іменниками:

«Все міняється зненацька –
З вечора до рання –
Природа карпатська
Красива щоденно» [2, с. 42].

Спорідненими є пара сьогодні-завтра у творі «Я у горах Карпатських зросла». За допомоги цих слів авторка підкреслює тривалу дію:

«Я зросла у гуцульськiм селі,
Де палає негаснуча ватра
Щоб пісні на Карпатській землі,
Не змовкали сьогодні і завтра» [1, с. 14].

Синоніми у вірші «Талантами славиться рідне село» зумовлюють наростання ознаки прекрасного та неповторного:

«У село прекрасне, де небес блакить,
Чудові, гірські, надзвичайні краєвиди,
Де повітря чисте – цього не можна забути, –
Райський куточок дерев різних видів» [1, с. 29].

Багатство та оригінальність лексичного рівня творчості Валентини Буняк є невід'ємною рисою її індивідуального стилю, який відтворює широку палітру мислення поетеси та становить важливий пласт особливостей її письма.

Вірші Валентини Буняк насичені різними художніми елементами, які передають світовідчуття авторки та слугують маркерами її ідіостилу.

За допомогою художніх засобів авторка створює ефект прекрасного, дивовижного та дозволяє читачу відчувати усю різноманітність її поезії.

У книгах поетеси можемо зустріти чималу кількість епітетів, які надають віршам додаткове смислове навантаження. «Епітет – це художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії» [30, с. 338].

Послугуючись класифікацією Л. Мацько, поділяємо епітети на традиційні або постійні, кольористичні, одоративні та емотивні.

До традиційних або постійних епітетів відносять слова, які закріплені за предметом. Вони охарактеризовують, виділяють рису предмета в цілому та є показниками фольклористичності творів поетеси.

Найчастіше серед цієї групи епітетів є препозитивне означення «рідний», яке символічно показує любов авторки до означуваного предмета: Рідна мати [1, с. 11], Рідна сторона [1, с. 19], Рідне село [1, с. 29], Рідні мамині пісні [2, с. 8], Рідні гори [2, с. 10], Рідній землі [2, с. 19].

Важливим є те, що за семантичною очевидністю постійних епітетів приховується емоційний зміст, який слугує показником індивідуальної мовотворчості. Наведемо низку прикладів: Чудовий край [1, с. 10], Стародавній храм [1, с. 11], Квіткові аромати [1, с. 11], Вічнозелені ялини [1, с. 12], Протоптаних стежинок [1, с. 13], Негаснуча ватра [1, с. 14], Славний народ [1, с. 15], Витканий рушник [1, с. 15], Слова пророчі [1, с. 17], Щире серце [1, с. 17], Вечірніх гір [1, с. 18], Гірські вершини [1, с. 19], Дитячих літ [1, с. 20], Чистім небі [1, с. 20], Смерековий ліс [1, с. 21], Співучий голос [1, с. 21], Троїстих музик [1, с. 21], Швидкий водограй [1, с. 22], Калиновім намисті [1, с. 24], Недоспані ночі [1, с. 24], Бабуся сивенька [1, с. 28], Безталанний народ [1, с. 30], Щиро кохаю [1, с. 31], Лебедина пісня [1, с. 53], Козацька кобза [1, с. 67], Славний наш поет [2, с. 8], Вічне слово [2, с. 8], Швидкі потічки [2, с. 10], Завітну мрію [2, с. 14], Ворота дерев'яні [2, с. 15], Родинний двір [2,

с. 15], Стрімкі скелі [2, с. 26], Повітря чисте [3, с. 7], Широкий степ [3, с. 23], Сивим туманом [3, с. 22], Милий край [3, с. 25], Воді – / Джерельній чи бистрій [3, с. 29].

Кольористичні епітети найчастіше відображають душу поета, є психологічною рушійною силою, характеризують індивідуальний стиль автора.

У поезіях колір завжди набуває особливого значення.

У віршах В. Буняк переважають такі лексеми на позначення кольору:

- зелений – символ спокою та природи: зелених верховин [1, с. 10], зелену красу [1, с. 11], зелений дивосвіт [1, с. 11], вічнозелені пахощі [1, с. 12], зелені гори [1, с. 15], зеленому листі [1, с. 24], зелених вершин [1, с. 26], зелені шати [1, с. 42], зелену траву [2, с. 22], зелений плай [2, с. 29];
- синій – символ довіри і вірності: сині простори [1, с. 40], сині небеса [1, с. 51], небо голубеє [1, с. 55], блакитне озерце [2, с. 35], синій небокрай [3, с. 16], небо синє [3, с. 33];
- червоний – символ пристрасті та сили: багряне листя [2, с. 10], червона калина [3, с. 18];
- жовтий – символ тепла і радощів: едельвейсів жовтооких [2, с. 34];
- чорний – символ розпачу, туги: чорна нива [2, с. 51];
- білий – символ світла і життя : білий боровик [1, с. 62], іній білий [2, с. 51], біле намисто [3, с. 7], біленькі квіти [3, с. 90], білим цвітом [3, с. 98];
- срібний – символ благородства, чистоти: срібні дзвони [3, с. 85].

Зазвичай колірні характеристики у збірках поетеси мають природні явища. Домінуючими є дві колірні номінації: синій та зелений. «Синій – це колір емоційного спокою. Сприяє концентрації і заглибленні у внутрішній світ» [39, с. 26], а «зелений – це колір оптимізму, спокою» [39, с. 26].

У творчості Валентини Буняк є прикметники, які асоціативно зображують кольори. Наприклад,

- темний синій або чорний: темний колір вечірніх гір [1, с. 18], ніч темна [2, с. 78];
- білий або сірий: бабуся сивенька [1, с. 28], сивім тумані [1, с. 40].

Одоративні епітети характеризують предмет за сенсорними відчуттями смаку, нюху, дотику. Наприклад:

- солодкий: квіткові аромати [1, с. 11], карпатський аромат [1, с. 13], запашні полонини [1, с. 14];
- теплий: теплий вітер [1, с. 41], теплого сонця [3, с. 58], теплі ранки [3, с. 83], теплі промінці [3, с. 90], дощик теплий [3, с. 98];
- холодний: холодні серця [3, с. 40], холодним дощем [3, с. 52];
- сніжний (холодний): сніжну днину [1, с. 62], день морозяний і сніжний [1, с. 73];
- духмяний: пахощі духмяні [2, с. 91], духмяним ароматом [3, с. 93];
- гарячий: гаряча грань [1, с. 71];
- сухий: сухим гіллям [2, с. 27].

Емотивні епітети змальовують переживання авторки та ліричного героя, відкривають нам яскраву багату картину внутрішнього світу людини, надають природі оживленості:

- ніжний: звуки ніжні [1, с. 73], запах ніжний [1, с. 77], ніжні ялини [2, с. 33], ніжні квіти [2, с. 43], ніжна роса [2, с. 45], ніжними струнами [2, с. 52], ніжна мама [2, с. 76], ніжне сонечко [2, с. 89], ніжні хвилі [2, с. 106], голівки ніжні [3, с. 101];

- щасливий: ліс щасливий [1, с. 56], щасливу годину [2, с. 31], щасливих літ [2, с. 53], щасливі лелеки [2, с. 64], щаслива мить [2, с. 118], щасливі лиця [3, с. 64];

- милий: мила Батьківщина [1, с. 27], милий спів [1, с. 31];

- щирий: щирі трембіти [1, с. 30], щирим серцем [1, с. 48];

- живий: жива ватра [1, с. 61], живі георгіни [1, с. 63], живі сонети [2, с. 24];

- засмучений, сумний: засмучений сад [1, с. 63], мелодія сумна [1, с. 73], сумна краса [1, с. 74];

- веселий: веселі свята [2, с. 20], веселі гори [2, с. 29];

- дивний: дивні скали [2, с. 26], дивна краса [2, с. 100];

- радісний: радісну хвилину [2, с. 95], радісні співи [3, с. 17];

- любимий: любимі квіти [1, с. 43].

Аналіз поетичного мовлення Валентини Буняк показує, що у художніх текстах є багато порівнянь, які відтворюють чітку картину внутрішнього світу людини та конкретизацію зовнішнього світу. Переважно поетеса використовує прості порівняльні конструкції, які можуть бути вираженими за допомогою маркерів компаративності та безсполучникового зв'язку. До першого виду вналежнюємо поетичні рядки, що містять такі сполучники:

- як: Чарує гір зелений дивосвіт, / Що нам дає усе, як наша рідна мати [1, с. 11], Святі, як промінці у світ щасливий, / Звучать, як музика, у кожному нашім слові [1, с. 17], Дорога, як батько, як мати, / Любима та мила моя! [1, с. 19], Красуєшся в узорах, / Як писанка у різних кольорах [1, с. 32], У проміннях тепла та світла / Казкові вершини – як сестри мої [1, с. 44], А краплі дощику з росою / З'єдналися, як діти й мама [1, с. 56], І ніжна, як на руті тій роса, / І горда – як у лісі смеречина [1, с. 74], Ї сьогодні герої живуть з нами / Як Кобилиця жив у Відні [1, с. 16], Тут я народилася, купалася у чарах, / Вдихала, як зілля, Карпатський аромат [2, с. 34], Мої слова, як перли первоцвіту, / Вихлюпують з душі, ключами в серці б'ють [2, с. 80], Народжуюсь з весною знов, / Зацвітаю, як перші квіти! [3, с. 27], Ліс щасливо стрепенувся, / Пригостивсь дощем, як медом [3, с. 55]
- мов: Файні її мов живі вишиванки [1, с. 15], Нам даруєш чисту воду, / Мов кришталеве намисто [1, с. 69], Вітер дихає у груди, заворожує на мить, / Мов танцює листя всюди [2, с. 44], Теплом нас вітерець так ніжно огортає, / А навкруги, мов у казці, цей пейзаж такий, рясний [2, с. 45];

- ніби: Вони були для мене, ніби раєм, / Від світла сонця і вечірніх гір [1, с. 18], Карпати в кольорових барвах / Дерева, ніби золотом укриті [2, с. 52], Заколисані хмари, ніби зависли вже, / Скоро закапають на чічки [2, с. 101], Мамина пісня, мова солов'їна, / І роки, що минули, ніби в сні, і давно! [3, с. 18];
- немов: У горах тумани, немов задиміли, / Тихо укрили вершини Карпат [1, с. 63];
- наче: В'ється, наче змійка, / Всі потічки приймаючи [2, с. 21], Смереки, віти чарівні, / красиві. Ніжні, наче квіти [2, с. 43].

Порівняння особливо вирізняються у віршах, які присвячені матері. Лексика набуває відтінків ласкавості та ніжності. Поетеса порівнює слова матері з лебединою піснею – найвагомішим життєвим кроком, з небесними зорями – символом життя і довершеності. Наприклад:

«Її слова, як лебедина пісня,
У моїх споминах, серці та устах
Ти мене пестила, ростила, як пташину,
Ти дарувала щирість і любов.
Твої слова – як ті небесні зорі,
Що чесно жити сил мені дають» [1, с. 53].

Швидкий перебіг часу, людського життя на фоні природи рідного села яскраво виражені крізь призму порівнянь, які служать уточнювальними компонентами:

«Богом дано не в ріднім селі прожити,
Лише часто сюди повертатись,
Життя проходить, як одна мить,
А я живу з любов'ю до села і хочу сюди вертатись»
[2, с. 46];

«Стан душі та природи – поєднані,
Сум приходить – і радість зникає,
Але ніжними струнами з'єднані

Як і час, що так швидко минає» [3, с. 12].

Рідше у поезіях фіксуємо безсполучникові порівняння. Усі вони із пропущеним компаративним зв'язком: Моя поезія – це сповідь перед краєм, / Де народилася і виросла між гір [1, с. 18], Моє життя – Карпатський світ, / Моя гуцульська вишиванка [1, с. 20], Моє життя – високе небо, / Це квіти зібрані в букет [1, с. 20], Мій світ – зелені гори, / Карпатський край, розлогі плаї [1, с. 21], Хати гуцулів обвиті плотами, / Перелази, стожари – вічний оберіг [1, с. 43], Мої рядки – перед синами сповідь, / Про мрії та надії нездійсненні [2, с. 19], Бо життя – учитель хороший, / Забирає й дає водночас [2, с. 110], Україна – смерекова колиска, / Чарівна сторона золота [2, с. 111], Любима весною Путила – / Гордість і слава моя! [3, с. 21], Оце зіркове небо – / Відкритий космос [3, с. 26].

Наявні також так звані комбіновані вірші, в яких майже кожен рядок однієї строфи містить порівняння двох типів: сполучникового та безсполучникового. Таким є вірш «Капиночка раю, як у Шевченка» :

«Капиночка раю, як у Шевченка.
Моя Україна – мій дім і мати,
Твоя Історія – бабуся сивенька,
Місце любові – і в будень, і в свята» [1, с. 28].

До такого типу належить вірш «Карпати в кольорових барвах». У ньому до лексеми «струни» є два порівняння за допомогою сполучників *як* та *мов*:

«Душа й природа у єднанні.
Приходить сум, і сміх зникає,
Та ніжні струни, як кохання,
Мов час, що свічкою спливає» [1, с. 36].

Подібне фіксуємо у вірші «Вишивала я до ранку». Узори поетеса порівнює із зорями:

«А у неї всі узори,
Як небесні світлі зорі.

Кольорові – ніби сяють,
 Мою душу прикрашають,
 І на струнах ніби грають» [2, с. 48].

У творах Валентини Буняк наявна певна кількість переносних значень, які викликають неочікувані асоціації. Найчастіше у поетеси метафора представлена персоніфікацією, але є і власне метафори.

Найчастіше трапляються перенесення за схожістю:

- за кольором: Зелені смерекові шати [1, с. 50], День дарує сонячні кларнети [2, с. 24], Красивих едельвейсів жовтооких [2, с. 34], Золоті всі барви осені [2, с. 37], Вогнем осіннім красуються [2, с. 37], Гуцульська моя, сивочола столиця [2, с. 38], Чарівна сторона золота [2, с. 11];
- за формою: Габи твої кучеряві [1, с. 69], І ваблять гори – з каменя плечима [1, с. 74], Шепочуть ніжно килими малин [2, с. 33], І чаша щедрості заповнена до кінця [2, с. 34], Квітів море [2, с. 70], У гамірливий день або у згустках ночі [2, с. 80];
- за розташуванням: У гірському тумані живу і купаюсь [1, с. 24], Купаюсь в купелях гірських ароматів, / На килимі квітів і трав росянистих [1, с. 24];
- за виконуваною функцією: Де вабить спів зелених полонин [1, с. 12], Пливе гордо місяць – видно все довкола [1, с. 70], Заворожили скрипки звуки ніжні [1, с. 73], І сумно плакала зі мною та струна [1, с. 73], Серце в небо лине [2, с. 47], Ключами в серці б'ють [2, с. 80], Заколисані мною рядки [2, с. 115].

«Персоніфікація (*лат. persona – особа і facio – роблю*) – уподібнення неживих предметів чи явищ природи людським якостям; вид метафори, що приє поетичному олюдненню довколишнього світу» [29, с. 533].

У творчості В. Буняк трапляються різні види персоніфікації. Наприклад:

- перенесення ознак людини на неживі предмети: Кладочку гори проклали до мене – / Плетуть з любові мені вінки [1, с. 8], Й шепочуть ніжно килими малин [1, с. 12], Гроловиці дарять всім неспокій [1, с. 21], Тихий шепіт букових ізворів [1, с. 21], Кожна стежка поведе у гори [1, с. 33], У туманах сховались вершини [1, с. 34], Туман з димкою тихо тікає [1, с. 41], Трава схиляється до ніг [1, с. 42], Потічки співають, ідучи з гір у низ [1, с. 42], Роси ніжно засміялись [1, с. 45], Гори радісно сміялись [1, с. 66], Синє небо купає хмари [2, с. 24], На вітрі шепоче листя густе [2, с. 39], Вітер дихає у груди [2, с. 44].
- перенесення ознак живого на абстрактні поняття: Тут щастя доля принесла [1, с. 10], Добро прийшло з дитячих літ, / Любов розквітла на світанку [1, с. 20], Переповнить радість груди [1, с. 23], Це рідна ненька, мила Батьківщина, / Яка в майбутнє впевнено іде [1, с. 27], І неповторні тут народжуються ранки [1, с. 27], Людині добрі почуття несла, / Моя горянки вірність непорушна [1, с. 32], Приходить сум, і сміх зникає [1, с. 36], Душа заспіває [1, с. 60], Тут щастя доля мені принесла [2, с. 36], Прийшло чорне горе [2, с. 73], Цілує ранок ще щоку тепленьку, / Туманом тіло тихо огорта [2, с. 102].

Олюднення сорочки, яка виконує такі функції як: об'єднати, давати, піднімати, заплітати, авторка зображує у вірші «Твоя вишиванка». :

«Твоя вишиванка всіх нас об'єднала,
І колір веселки на радість дала,
І рідну Україну над світом підняла,
З колосся й калини вінок заплела» [1, с. 28].

Відомо, що поетеса надзвичайно любить природу. У своїх віршах вона зображує її у специфічний спосіб – як живу істоту. Навколишній світ має свої думки, почуття, може виконувати людські функції. Таке відображення довілля ідеалізоване і робить текст милозвучним та ліричним. Наприклад:

«Наспівують мелодії дерева,
Зелені нашіптуються листя,

Цілуюються замріяно далеко
Луг і сад в красивому намисті.

Враз грім і блискавка зустрілись,
І покотився гуркіт небом,
А ліс щасливо стрепенувся,
Бо пригостився, наче медом.

Напоєні ліси водою,
І знов ховаються в тумани,
А краплі дощичку з росою
З'єдналися, як діти й мама» [1, с. 56].

Метонімія становить лише 1% тропів поетеси. Наприклад: Талантами славиться рідне село [1, с. 29].

Серед тропів є велика кількість літотичних виразів. Здебільшого авторка вживає зменшено-пестливі слова для вираження теплих почуттів зі значенням лагідності: Кладочку гори проклали до мене [1, с. 8], Одна річечка Чорним Черемошем зветься [2, с. 21], На горі – легіник / На сопілку грає [2, с. 25], І посмішка така щира – / Гріє личко добре, миле [2, с. 48], Пропливає тихо місяченько в небі, Світить добре й зіроньками засіва [2, с. 51], Зазеленая травиченька, – / прийшла весни пора [2, с. 89], Рідна річенька моя, / Мила, люба всіма нами [1, с. 69], Ждемо твого, матусенько, тепла [1, с. 77].

У ліриці поетеси часто постають образи-символи, які є провідниками до глибшого розуміння її текстів.

Підвищену асоціативність у віршах мисткині мають слова, які набувають ознак символу. У них може бути виражена система відповідностей між різними сторонами дійсності (світом природи і життям людини, суспільством і особистістю, реальним й ірреальним, земним і небесним, зовнішнім і внутрішнім).

Сенсом життя для В. Буняк була батьківщина. Саме тому в її поетичних текстах переважають образи-символи, які пов'язані з місцем народження авторки:

1) дорога – символ мандрів, походів, далеких світів: «Я – дочка гір, я йду пляями» [1, с. 10], «Казкові чекають полонини, Круті стежки ведуть туди» [1, с. 42], «Тягнеться довга дорога, Над річкою в'ється вона» [1, с. 50];

2) сопілка – символ гармонії, кохання: «А сопілка звеселить – Розлучить не зможе» [2, с. 25];

3) трембіта – символ горя: «Далеко у горах / Сумують трембіти, Прийшло чорне горе / І нікуди дітись» [2, с. 73];

4) кладка – символ єднання, кохання, щастя: «...де кладочки й потічки Людей єднають, з'єднують серця» [1, с. 12], «До сердець що кладку клала» [1, с. 52];

5) скрипка – символ туги за любим: «А скрипка грала, плакати хотілось, Ридала разом і душа моя» [1, с. 73];

6) весна – символ радості, здійснення бажань, кохання: «Природа вся за-зеленіла, Життя нове весна дала»;

7) калина – символ сонця, вогню в іншому значенні – молодій здоровій жінки: Про село нагадає – червона калина, У бабусиній хаті спокій і тепло [3, с. 18].

Символи в індивідуальному стилі поетеси відтворюють психологізм, внутрішній світ ліричного героя, його емоційні переживання.

Мова поетичних текстів поетеси насичена гуцульською колоритністю, мелодійністю, має фольклорні мотиви. У віршах переважають лексеми опису природи, загальноновживані слова. Увиразнюють тексти, додаючи різноманітність емоційної забарвленості, синоніми та антоніми.

Поезія В. Буняк багата на прикметники. Саме тому серед тропів переважають епітети. Також наявні: порівняння, метафора, персоніфікація, метонімія, літота.

РОЗДІЛ III. ПОЕТИЧНИЙ СИНТАКСИС ВІРШІВ В. БУНЯК. ВЕРСИФІКАЦІЯ ПОЕТЕСИ

На поетичний синтаксис мисткині вплинула філологічна освіта. Для зображення чіткості, ритмічності, наголошення лейтмотиву вона використовує повторювані риторичні фігури.

Виразності та яскравості поетичним творам надає анафора – єдинопочаток.

Відданість рідному краю, невимовну любов до карпатських гір простежуємо у вірші «Я ваша – мої Карпати». Авторка повторює на початку кожної строфи займенникову конструкцію «я ваша», створюючи акцент на прихильності до гір:

«Я ваша – мої Карпати!

Рідна моя сторона,

Щира, як батько, як мати,

Люба ти мила моя!

Я ваша – гірські вершини,

Потічки дзеркальні мої,

Квітки й запашні полонини,

Де хмарки купаються в них.

Я ваша – гуцульсько родині!

В цвіту вишиванка моя,

Моя смерекова хатина,

Моя свята заповітна земля» [1, с. 57].

Подібний прийом використовувала свого часу Уляна Кравченко.

Для конденсації авторської думки та підсилення емоційного сприйняття у вірші «Гори мої, гори» використана анафора, яка складається із сполучення прийменника і займенника:

«Гори мої, гори,
 Й стежки дорогі,
 У нас із вами, гори,
 Долі непрості.
 Поєднали волю
 Й правду у серцях,
За неї боролись
За неї це наш шлях» [2, с. 41].

У вірші «Моя віра – у тебе» авторка зображує життя як віру в рідний край, людину, синів, силу людського розуму. Три строфи характеризуються анафорою, яка складається із займенниково-іменникової конструкції «Віра моя», а в першій наявна інверсивна сполука «Моя віра». Тут віра постає ідеалізованим символом добра, надії:

«Моя віра – у тебе,
 Карпатський рідний краю,
 Молю за тебе в неба –
 Мій чудодійний раю.

Віра моя – в людину –
 Генія, творця, особистість,
 У щасливу для світу годину
 І за радість – у кожне обійстя.

Віра моя у синів рідних
 Здійснення їх мрії,
 Поки живу – щиро вірю
 Й маю на це надію.

Віра моя в ту силу –
 Людського розуму краси,

Що настане час правди,
Боже, всім нам цю віру принеси» [2, с. 31].

Емоційне ставлення поетеси до образу села є невід'ємною частиною її віршів. Місце народження та проживання завжди відіграють важливу роль для людини. Тому тема села у творчості авторки є особливою та займає чільне місце. Для стилістичної забарвленості авторка повторює слово «село» у вірші «Село рідне...»:

«Село рідне для мене єдине,
Де хати смерекові в зелені садів,
Де Черемош й Карпати України,
Родились із глибини віків.

Село моє – тут миле все до болю,
Любов свою дарую я навік,
І у житті своєму не простому
Сюди вертатись хочу з року в рік» [2, с. 32].

Своє гуцульське походження, любов до природи, вдячність горам В. Буняк виявляє у віршах «Дочка гір» та «Я дочка гір, що наче диво». Перші рядки кожної строфи мають початок «Я дочка гір»:

«Я дочка гір, де народився Федькович,
І Кобилиця прославився на увесь світ,
Де змужнів і виріс Омелян Попович, –
Цих гідних постатей – почався злет» [2, с. 33];
«Я дочка гір, що наче диво,
В горах народилась і зросла,
Природа тут дуже красива,
Тут щастя доля мені принесла» [2, с. 36].

У вірші «Що значить життя і для тебе й для мене» авторка вдається до анафоричних риторичних запитань:

«Питання ці давні, питання ці вічні –

Постійно вони і в думках моїх:

Бути – не бути? – шепочу так звично.

Бути – не бути?.. Хіба в тому гріх» [2, с. 68].

У рядках вірша «Люблю весняний яблуневий цвіт» Валентина Буняк використовує на початку строф слово «люблю», яке означає прив'язаність ліричної героїні до природи Гуцульщини:

«Люблю весняний яблуневий цвіт,

Осінні крутоверті листопаду,

Люблю Гуцульський незбагненний світ,

З його розкішним лісовим каскадом.

Люблю Карпатський трав'яний розмай,

Крутих, гірських доріжок височіні.

І полонини, і квітковий рай,

Галявини сонячні та буків тіні.

Люблю Гуцульщини ліси,

Красиві в горах смерекові хати,

Такої дивної та милої краси

Треба у світі довго ще шукати!» [2, с. 83].

Епіфора трапляється тільки в одному вірші. Вона представлена присвійним займенником у знахідному відмінку:

«Дивосвіт краю – це мій спокій,

Смерековий ліс – дар життя мого,

Гроловиці дарять всім неспокій,

А для мене – знак життя мого» [1, с. 21].

Поетичний синтаксис В. Буняк багатий на риторичні оклики, які наголошують на чомусь особливому та створюють ефект піднесеності, урочистості. Вони підсилюють життєствердну модальність тексту.

«Принцип щирості» використаний у рядках поезії, яка пронизана мотивом бажання довго жити, щоб любити та оберігати близьких та людей поруч:

«І усіх людей любити
І ще довго в світі жити!» [1, с. 23].

В одному із віршів можемо побачити заклик-звертання поетеси до України з проханням не мовчати. Рядки поезії сповнені надії та сподівання щодо процвітання України:

«Тож і надалі живи крилато,
Мирне небо для нас збережи!
Україно моя, наша рідная мати,
Слово своє у світі скажи!» [1, с. 28].

Красу природи Карпат, її неповторність авторка передає окликами, які мають емоційно-піднесений характером та посилюють увагу читача на зображуваному:

«Ой Карпати, рідні мої,
Квіти й полонини,
Всі красоти милі твої
І всі верховини!» [1, с. 38];
«А які чарівні у горах ночі!
З'єднані з зірками в місячнім світлі,
Вечірні зорі милують очі –
Найкращі Карпати мої в цілім світі!» [1, с. 44].

Зазвичай риторичні оклики виявляють палітру почуттів, емоційного стану людини.

Щемливими та сумними у збірках Валентини Юрїївни є вірші, присвячені матері. З особливою любов'ю і болем авторка звертається до матері із проханням прийти і поговорити з нею:

«Я тобі скажу всю правду,
Як любила я тебе,
І такої більш не знайду,

Ти прийди...Я жду тебе!» [1, с. 59].

Прохання не спинятися, вірити в себе, заклик до дій наявне у поезії «Моє життя»:

«Моє життя – віра завжди в себе,
Любов та віра до людей,
Що зорецвіту шукати не треба,
Доля все дарує – лиш іди, не стій!» [2, с. 53].

Вірш «Лиш миру» є символічним у наш час. Поетеса наголошує на відчутті спокою та важливості мирного неба для українців. Поетичні рядки написані після початку воєнних дій на сході України. У них висловлені бажання авторки, але водночас наявний заклик до розуміння ситуації, яка склалася в країні:

«Лиш миру й спокою
Усім нам треба,
Але цього не хочуть
Й не розуміють усі!» [3, с. 26].

Важливою складовою поетики є також риторичні запитання. Вони розкривають смислові аспекти поезій, мотивують до роздумів.

Проблеми, які порушує поетеса у своїх творах, стосуються природи і життя в Карпатах. Риторичними запитаннями авторка акцентує увагу читача:

«Дивосвіт Путильщини милує,
Кожен крок і кожна квітка тут.
Незрівнянний краєвид чарує,
Хочеш жити в краю гір і рут?» [1, с. 33];
«Чи були ви в карпатських горах?
І бачили цей чудовий край!?
Полонинської ватри спалах,
І квітковий скрізь розмай» [2, с. 109];
«Кращих чудес і не буває,
Як весною впаде сніг,

У горах все тоді сіяє.

А ти побачити це встиг?!» [3, с. 57].

Цікавим явищем мовостилю є риторичні звертання. Об'єктами звертань у більшості текстах є топоніми та абстрактні поняття.

Акцентування уваги за допомогою звернення наявне у вірші «Рідний край». Авторка зосереджує увагу читача на топонімах, використовуючи наголошення, і цим підсилює емоційний та ритмічний бік мовлення:

«Гуцульщино моя! Мій рідний краю!

Колиска ти всього мого життя!

За все на світі я тебе кохаю,

Як скарб безцінний, моє надбання» [1, с. 32].

Із ліричною інтонацією поетеса звертається до рідного селища міського типу із словами гордості:

«Путило, ти моя Путило!

Місто, селище моє, столиця!

Давно сюди моя нога ступила

Й сьогодні маю чим гордиться!» [1, с. 51].

Синтаксичний спектр поетичних творів Валентини Буняк є доволі значним. За допомогою різних видів фігур поетеса увиразнює поетичні тексти, передає спектр різноманітних емоцій, підкреслює важливе.

«Поезія – це ритмічно організоване мовлення, що постає на основі конкретно-історичної версифікаційної системи. Іноді синонімом до цього терміна вживають термін «вірш», маючи на гадці, що це ритмічно організована мова з метою посилення її виразності й емоційності (звідси його часте використання у ліриці). Взаємозамінність цих термінів проявляється і в тому, що віршовані твори певного поета, нації чи епохи називають поезією. Віршована мова характеризується своєрідністю інтонації й особливим темпом, пов'язаним з великою кількістю пауз. До основних засобів організації вірша відносять: ритм, стопу, розмір, риму, строфу» [49].

Традиційно виділяють чотири основні системи віршування: метрична, тонічна, силабічна та силабо-тонічна.

Найчастіше Валентина Буняк вдається до тоніки та класичної силабо-тоніки. Найбільше віршів поетеси написані тонікою (94,4 %), усі інші – силабо-тонікою (5,6 %). Серед метрів силабо-тоніки переважає ямб (40 %) та амфібрахій (26,7 %), зрідка трапляються хорей (20 %) та анапест (13,3 %).

У збірці «Дочка гір» 91 % становлять вірші тонічної системи, силабо-тонічної – 8 %, іншорозмірної – 1 %. Вірш «Дивосвіт Путильщини» написано п'ятистоповим хореем:

«Дивосвіт Путильщини милує,	UU⊥U⊥UUU⊥U	X5
Кожен крок і кожна квітка тут.	⊥U⊥U⊥U⊥U⊥	X5
Незрівнянний краєвид чарує,	UU⊥UUU⊥U⊥U	X5
Хочеш жити в краю гір і рут?	⊥U⊥U⊥U⊥U⊥	X5

Кожна стежка поведе у гори,	⊥U⊥UUUU⊥U⊥U
Де квітковий стелиться розмай.	UU⊥U⊥UUU⊥
Пахощі вдихну на повні груди,	⊥UUUU⊥U⊥U⊥U
Озирнись – навколо справжній рай» [1, с. 33].	UU⊥U⊥U⊥U⊥

Ритм тристопового анапеста мають рядки вірша «В різнотрав'ї карпатського літа»:

«Цвіте арніка і материнка,	UU⊥UUUUUU⊥U
І вирує життя і п'янить,	UU⊥UU⊥UU⊥
І співають птахи верховинкам,	UU⊥UU⊥UU⊥U
І десь бджілка між квітів бринить» [1, с. 39].	UU⊥UU⊥UU⊥

Чотиристоповий хорей становить основу ритму поезії:

«Вранці раптом гарно стало,	⊥U⊥U⊥U⊥U
Промінці затанцювали,	UU⊥UUUU⊥U
Закружляли й заіскрились,	UU⊥UUUU⊥U
Землю всю теплом накрили.	⊥U⊥U⊥U⊥U

Роси ніжно засміялись	⊥U⊥UUU⊥U
І травичку напували,	UU⊥UUU⊥U
І проміння ліс обняло,	UU⊥U⊥U⊥U
Бо тепло потрібне – знало.	UU⊥U⊥U⊥U

Вище сонце піднімалось,	⊥U⊥UUU⊥U
Промінцями посміхалось,	UU⊥UUU⊥U
Теплом віє на світанку,	U⊥⊥UUU⊥U
Всі раділи цьому ранку»[1, с. 45].	⊥U⊥U⊥U⊥U

Яскравим прикладом силабо-тонічної версифікаційної системи є вірш «Я у горах Карпатських зросла», написаний тристопним анапестом з нарощенням на один склад у 2-му, 6-му та 8-му рядках та позасхемним наголосом у 4-му рядку:

«Я у горах Карпатських зросла, –	UU⊥UU⊥UU⊥
Де цвітуть запашні полонини,	UU⊥UU⊥UU⊥U
Тут круті всі доріжки пройшла –	UU⊥UU⊥UU⊥
Любий мій, мою Буковину.	⊥U⊥UU⊥UU⊥

Я зросла у гуцульськiм селі,	UU⊥UU⊥UU⊥
Де палає негаснуча ватра	UU⊥UU⊥UU⊥U
Щоб пісні на Карпатській землі,	UU⊥UU⊥UU⊥
Не змовкали сьогодні і завтра» [1, с. 14].	UU⊥UU⊥UU⊥U

У ритмі чотиристопного амфібрахія написаний вірш «Капиночка раю, як у Шевченка». Цей поетичний текст є зразком чотиристопним амфібрахієм, друга строфа якого об'єднана наскрізним римуванням (моноримою), а у першому рядку третьої стопи наявний позасхемний наголос:

«Твоя вишиванка всіх нас об'єднала,	U⊥UU⊥U⊥⊥UU⊥U
І колір веселки на радість дала,	U⊥UU⊥UU⊥UU⊥

І рідну Україну над світом підняла, U⊥UU⊥UU⊥UU⊥U
 З колосся й калини вінок заплела» [1, с. 28]. U⊥UU⊥UU⊥UU⊥

Вірш «Талантами славиться рідне село» написаний різними версифікаційними системами (силабо-тонічною та тонічною). Перша строфа має ритм чотиристопного амфібрахія з усіченням у першому та третьому рядках та дактилічним усіченням у другому та четвертому рядках. Інші три строфи тлумачимо як тоніку, у якій переважають чотири- і п'ятиктові дольники та чотириктові тактовики:

«Талантами славиться рідне село, U⊥UU⊥UU⊥UU⊥
 Що гордістю цілого краю стали, U⊥UU⊥UU⊥UU⊥
 І тих, хто прославив і славить його – U⊥UU⊥UU⊥UU⊥
 Живе і сьогодні у нас немало. U⊥UU⊥UU⊥UU⊥

Богом дано не дома прожить, -2-1-2-
 Лиш деколи нині додому вертаюсь, -2-2-2-1
 Життя минає, як єдина мить, -1-3-1-1
 Та я сюди з любов'ю ся вертаю. -1-1-3-1

У село прекрасне, де небес блакить, -1-3-1-
 Чудові, гірські, надзвичайні краєвиди, -2-2-3-1
 Де повітря чисте – цього не можна забуть, – -1-2-1-2-
 Райський куток дерев різних видів. -2-1-1-1

Тут сонце сходить для радості й добра, -1-2-3-
 Гуцульське село моє, – я твоя дитина! -2-1-1-1-1
 Карпатських гір, Черемоша, Дніпра, -1-1-3-1
 Українська моя родина!» [1, с. 29]. -2-1-1

У збірці «Мамина криниця» 93 % становлять вірші тонічної системи, 6 % – силабо-тонічної, 1 % – іншорозмірної. Серед метрів, як і в попередній

збірці, переважають дольник і тактовик, зрідка є вкраплення рядків акцентного вірша.

Чотириіковим дольником та чотириіковим тактовиком у 2-му рядку другої строфи написаний вірш «Ранкова симфонія музики й звуків». Перші рядки 1, 2-ої строфи та третій рядок 1-ої строфи й четвертий рядок 2-ої строфи нагадує дактиль:

«Ранкова симфонія музики й звуків	-2-2-2-
Пробудила знову мене зі сну	-1-2-1-
День народився у радісних муках, –	-2-2-2-
Напувала роса зелену траву.	-2-1-2-

Життя вирувало в ансамблі ранковім,	-2-2-2-
Дятел нагадував про радість земну.	-2-3-2-
Чекало змін – дощу й прохолоди,	-1-1-2-
Лиш косарі набивали косу» [2, с. 22].	-2-2-

Елементи акцентного вірша серед поєднання чотириікового дольника і тактовика простежуємо у другому рядку 3-ої строфи поезії «Путило, ти моя Путило!» та серед поєднання три- й чотириікового тактовика і триікового дольника у тому ж рядку 2-ої строфи вірша «Моя доля – смерековий край»:

«Як гімн звучать рядочки з пісні,	-1-1-1-
А її музика заворожила Україну всю,	-5-3-1-
Карпатська красуня й сьогодні звісно	-3-3-1-1-
Живе у спогадах про молодість свою» [2, с. 23].	-1-3-3-

«Любі гори та ліси зелені,	-1-3-1-
Великі повені й потічків водограй,	-1-4-2-
Кращої немає в мене,	-3-1-
Як світанковий зелений плай» [2, с. 29].	-2-1-

Твір тексту «Село рідне – для мене ти єдине» за наголошенням має ритм п'ятистопного ямба:

«Село моє – тут миле все до болю,	U⊥U⊥U⊥U⊥U⊥U
Любов свою дарую я навек,	U⊥U⊥U⊥U⊥U⊥
І у житті своєму не простому	UUU⊥U⊥UUU⊥U
Сюди вертатись хочу з року в рік» [2, с. 32].	U⊥U⊥U⊥U⊥U⊥

Поезій, які містять рядки схожі на силабо-тоніку у творчості Валентини Буняк є чимало, як і неповнонаголошені форми, які зустрічаємо у другому рядку 2-ої строфи вірша «Вічнозелені смерічки» («Гордовиті всі весною Красуються пагінцями, Схиляються додолу, Весняними піснями» [2, с. 27]), у четвертому рядку 4-ої строфи вірша «Йде у Карпатах знов дощ» (Кращі бувають тільки гори У цю таку дощову погоду, Купаються трави, як в морі, Забуваючи про негоду» [2, с. 50]), у першому рядку 2-ої строфи вірша «Ллється та вода – цілюща» (Бо все тут рідне, благословенне – Краї, потічки, свічі ялин, Лише у горах сповідь сокровенна Перед красою зелених полонин» [2, с. 63] та «Ніч дарувала горам темін» («І зіроньки не купаються в небі, Зависла ніч темна, укрила гори, Чекати ранку довго треба, Бо у темряві всі гірські простори» [2, с. 63]) та ін.

Серед ритмів силабо-тоніки переважає ямб та хорей, найменше – анапест.

У вірші «Люблю весняний яблуневий цвіт» маємо зразок п'ятистопного ямбу з пірихієм у другій, третій та четвертій стопах та нарощенням:

«Люблю весняний яблуневий цвіт,	U⊥U⊥UUU⊥U⊥
Осінні крутоверті листопаду,	U⊥UUU⊥UUU⊥U
Люблю Гуцульський незбагнений світ,	U⊥U⊥UUU⊥U⊥
З його розкішним лісовим каскадом.	U⊥U⊥UUU⊥U⊥U

Люблю Карпатський трав'яний розмай,	U⊥U⊥UUU⊥U⊥
Крутих, гірських доріжок височіні,	U⊥U⊥U⊥UUU⊥U
І полонини, і квітковий рай,	UUU⊥UUU⊥U⊥
Галявини сонячні та буків тіні» [2, с. 83].	U⊥UU⊥UUU⊥U⊥U

Чотиристопний хорей з пірихієм характерний для поезії «Мамо, рідная матусе» та «Захитались тихо віти»:

«Мамо, рідная матусе,	⊥U⊥UUU⊥U
Не вернуть мені тебе...	UU⊥U⊥U⊥
На твоїх помилках вчуся,	UU⊥U⊥U⊥U
Плачу в небо голубе» [2, с. 77].	⊥U⊥UUU⊥

«Захитались тихо віти –	UU⊥U⊥U⊥U
Нагадав про себе вітер,	UU⊥U⊥U⊥U
Розігнав тумани сиві –	UU⊥U⊥U⊥U
Знов видніються вершини» [2, с. 117].	⊥U⊥UUU⊥U

Окремо можна сказати про вірш «Путилка», який написаний тристопним анапестом:

«Пили чистую воду	UU⊥UU⊥U
І форелі ловили,	UU⊥UU⊥U
Ти – спасіння народу,	UU⊥UU⊥U
Тебе небо злюбило» [2, с. 106].	UU⊥UU⊥U

У одній із чотирирядкових строф тоніки маємо іншорозмірний (Д4) верс. Наведемо третю та четверту строфи вірша:

«Ти мене пестила, рідна, ростила,	⊥UU⊥UU⊥UU⊥
Ласку і щирість давала, й любов,	⊥UU⊥UU⊥UU⊥
Кожне словечко твоє мене вчило,	⊥UU⊥UU⊥UU⊥
В серці живе моїм знову і знов.	⊥UU⊥UU⊥UU⊥

Твої слова – це ті безцінні чари,	-1-1-1-1-
Що нам дають можливість чесним бути,	-1-1-1-1-
Тож перед ними схиляються і гори,	-1-2-3-
Й досі в пам'яті моїй вони живуть» [2, с. 74].	-1-3-1-1-

У збірці «Весняні передзвони» 93, 6 % становлять вірші тонічної системи, 5, 4 % – силабо-тонічної.

Двоскладові стопи характерні для трьох віршів, трискладові – для двох.

У поезії «У веснянім цвітінні...» чотириіктвовий дольник переплітається із чотири-, п'ятиіктвовим тактовиком, утворюючи специфічні рядки. Наведемо другу та третю строфи:

«Передзвони весняні землю теж будять –	-2-1-2-1
Все оживає на ній, народжується знов,	-2-1-1-3-
Радіють сонцю, тепло всіх манить,	-1-2-1-1
Гори міняються, ніби пульсує десь кров!	-2-3-2-

Відроджуються гори і знов веселяться –	-3-1-2-
І тоді вже пульсує нове життя,	-1-2-1-
У спогадах зимові дні минулі лише сняться,	-3-1-1-2-2
Весна дарує вже нове майбуття!» [3, с. 8].	-1-2-2-

Таке ж переплетіння тонічних версів маємо у шістнадцятирядковій строфі поезії «Дзвони»:

«Дзвони, дзвони, передзвони	ТкЗ
Веснянки співають,	Дк2
У пташинім дзвінкім колі	ДкЗ
Радісні співи лунають.	ДкЗ
Високо їх чути в горах –	ТкЗ
Весна скрізь стрічає,	ДкЗ
І тут все ожило, заспівало –	ТкЗ
Бо вона силу має.	ДкЗ
У природній крутоверті	Тк2
Все знов відродилось,	Дк2
Лиш вічно живуть невмирущі	ДкЗ
Гірські небосхили.	Дк2
Зелень горби прикрасила,	ДкЗ

Й квітками накрила.	Дк2
Бо весняні передзвони	Тк2
Всі гори збудили!» [3, с. 17].	Дк2

Ямбічним чотиристоповиком з нарощенням на останньому складі та пірихієм на третій стопі написана поезія «Співають голуби», останній рядок якого змінює ритміку на тактовик. Наведемо для прикладу першу строфу:

«Співають голуби в піддашші,	U ⊥ U ⊥ U U U ⊥ U
Вітають день новий й весну,	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥
Роки минули скоро наші –	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥ U
Яких не можна вже вернуть!» [3, с. 23].	U ⊥ ⊥ U U U ⊥

Ще одним зразком чотиристопного ямба з нарощенням на один склад та пірихієм у третій стопі другого рядка 2-ої строфи є поетичний текст «Травневі дні». Ритм вірша не порушується позасхемним наголосом:

«Травневі дні – в буянні квітів,	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥ U
Бузок, так рано, й той зацвів.	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥
Краса весни – в моєму світі,	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥ U
Травневі дні – в моєму сні.	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥

Весна мене пестить, леліє,	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥ U
Чарує в зелені садів,	U ⊥ U ⊥ U U U ⊥
Люблю весну – і серце мліє	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥ U
Від рідних гір, їх чар і див» [3, с. 53].	U ⊥ U ⊥ U ⊥ U ⊥

Вірш «Впустила у серце весну» написаний тристоповим амфібрахієм.

Чистий ритм вірша порушується кількома позасхемними наголосами:

«Між нами великий зв'язок –	U ⊥ U U ⊥ U U ⊥
Тепер не одна буду жити!	U ⊥ U U ⊥ U U ⊥ U
Народжуюсь з весною знов,	U ⊥ U U U ⊥ U ⊥
Зацвітаю, як перші квіти!» [3, с. 27]	U U ⊥ U U ⊥ U ⊥ U

Ритм чотиристопного амфібрахія властивий віршу «Шевченкове слово»:

«Шевченкове слово й сьогодні крилате U⊥UU⊥UU⊥UU⊥U
Звучить як молитва на наших устах, U⊥UU⊥UU⊥UU⊥
Портрет його в кожній гуцульській хаті, U⊥UU⊥UU⊥U⊥U
Хоч швидко минають без нього літа. U⊥UU⊥UU⊥UU⊥

Шевченкове слово у прозі та пісні, U⊥UU⊥UU⊥UU⊥U
А вірші його і сьогодні живуть, U⊥UU⊥UU⊥UU⊥
Вони ніби ластівки доброї вісті U⊥UU⊥UU⊥UU⊥U
Нам радість усім і надію несуть!» [3, с. 87]. U⊥UU⊥UU⊥UU⊥

На думку відомого українського поета та літературознавця Ігоря Качуровського строфіка є найуніверсальнішою і найменш дискусійною галуззю метрики.

Строфіка поезії Валентини Буняк не відзначається великою різноманітністю. У творчому доробку поетеси переважають найпростіші строфи (97, 8 %), деякі вірші є різнострофічними (2, 2%).

У 93 % усіх віршів використано катрен, який у більшості випадків має перехресне римування, але також є зразки паристої рими та монорими.

Наведемо приклад чотиривірша з перехресним римуванням:

«Розбудив мене світанок	A
Й дзвінкоголосий пташиний спів	b
А потім, теплий вже ранок	A
Разом зі мною весну зустрів.	b

Зелені гори засміялись,	A
Заблистіла скрізь роса,	b
Вже перші квіти появились —	A
Відродилась знов краса» [3, с. 28].	b

У одному з чотирирядкових віршів поетеси бачимо поєднання епізодично нерегулярного римування з перехресним. Наведемо перші дві строфи:

«Капиночка раю, як у Шевченка,	A
--------------------------------	---

Моя Україна – мій дім і мати,	В
Твоя Історія – бабуся сивенька,	А
Місце любові – і в будень, і в свята.	С

Твоя вишиванка всіх нас об'єднала,	А
І колір веселки на радість дала,	б
І рідну Вкраїну над світом підняла,	А
З колосся й калини вінок заплела» [1, с. 28].	б

Чотиривіршові рядки на одну риму з тенденцією кінцевого голосного «а» наявні у віршах: «Вранці раптом гарно стало», «Капиночка раю...», «Весна землю прикрасила», «Перші промені».

2, 2 % становлять різнострофічні поезії. До цієї групи вналежнюємо вірші: «Вишивала я до ранку», «Вранці раптом гарно стало», «Гуцульщина моя», «Гори мої, гори», «Вранці...», «Що значить життя і для тебе й для мене».

В усіх з вище перелічених поетичних текстах, окрім «Гори мої, гори», «Гуцульщина», «Що значить життя...» є тенденція до поєднання катрена з дистихом. Дворядкова строфа завжди закінчує вірш:

«Вище сонце піднімалось,
З промінцями посміхалось,
Тепло стало на світанку,
Всі раділи цьому ранку.

Землю сонечко зігріло –
О, яке це було диво!» [2, с. 57].

Вірш «Що значить життя і для тебе й для мене» складається з двох катренів АБАБ та дистихів АБ, які не чергуються між собою, а послідовно доповнюють, надаючи поезії інтонаційної завершеності. Наведемо дворядкові строфи:

«Минають, проходять роки на диво.

Така ось рахуба. Таке буття...

Мені посміхнись хоч одна, Людино;

Любов подаруй на усе життя» [2, с. 68].

Серед строфічних віршів у доробку Валентини Буняк є поезія «Гуцульщина моя!». Вона складається з двох секстетів АБВВГВ, АБВАГБ, одного катрена АБАБ та пентини АБВАБ. Строфи написані у послідовності зменшення кількості рядків: шестирядкова, п'ятирядкова, чотирирядкова. У першому сексеті римуються другий та четвертий, третій та шостий рядки, а перший і п'ятий залишаються неримованими. У другому сексеті римуються перший та четвертий, другий та шостий рядки, а третій і п'ятий залишаються неримованими. У пентині римуються перший та четвертий, другий та п'ятий рядки, а третій є неримованим. У катрені використане перехресне римування з неточною римою. Наведемо усі строфи вірша:

«Гуцульщина моя!	a
Щасливий мій краю!	B
Милий спів сопілки і цимбал,	b
Молю за тебе і щиро кохаю,	B
Люблю усе – весняний спів	c
І листя осінній бал!	b

Де знайти землі кращі,	A
Гір зелених – кращий передзвін.	b
Люблю тебе, мій краю,	B
Бо тут усе найкраще –	A
Ти здобуток мій	c
І серце моє в нім!	b

З дитинства знаю спів трембіти,	A
Милі гори полонини й плаї.	b

Гуцульщина моя!	b
Гордись своїми дітьми.	A
Найкращі в світі – земляки мої!	b

Полонинська ватра всіх єднає,	A
Краса смерекова вабить і спів Карпат.	b
Гуцульський мій краю – кращого не знаю,	A
Хай завжди буде тільки так!» [1, с. 31].	b

Серед найпростіший строф у доробку В. Буняк є дворядковий вірш «Сьогодні росте на Федьковича садибі свідок великих подій», восьмирядкові – «Краю карпатський», «Перші промені», вірші понад десять рядків – «Пропливає тихо місяченько в небі», «На високій скалі берізка росте», «Дзвони», «Великдень», «Ранок», «Великодній рушничок», «Краса твоя смерекова», «Літньою порою – Зелені Карпати», «У бібліотеці», «Там, у горах», «Вишивала я до ранку» тощо.

За кількістю строф та їх довжиною можна поділити твори В. Буняк на однострофні та багатострофні, короткі та довгі. Переважають багатострофні короткі тексти.

Вірш «Матусі» написаний традиційною чотирирядковою строфою. Його вналежнюємо до однострофного короткого поетичного тексту:

«Мої рядки – це сповідь перед краєм,
 Гуцулами, з якими я зросла,
 Матусею, яку у серці маю,
 Для них живу і цей вінок сплела...» [2, с. 54].

На противагу вірша «Матусі» є – «Сьогодні росте на Федьковича садибі...». Він складається з багатьох строф та довгих рядків. Наведемо перші три строфи:

«Сьогодні росте на Федьковича садибі свідок великих подій –
 Це велика розкішна модрина – дерево його мрій та надій.

Дитиною любив тут гратись, у задумі писати вірші,
Часто сюди повертатись, як раніше, співати пісні.

Росте біля музею модрина, радує завжди всіх гостей,
Хто до Федьковича на гостину, на садибу приходить й тепер» [1, с. 47].

За словником Василя Лесина «Літературознавчі терміни» римування рядків – «характер розташування рим у віршованому творі» [26, с.181], а рима – співзвуччя, звуковий повтор у віршах, здебільшого в кінці рядків [26, с. 179].

Існують такі типи римування: суміжне (парне), перехресне, кільцеве, потрійне, тернарне, терційне, наскрізне, початкове, перерване (нерегулярне), внутрішнє.

Борис Якубський виділяє такі рими:

- 1) за кількістю складів на кінці: жіноча, чоловіча, дактилічна, гіпердактилічна;
- 2) з погляду своєї милозвучності: бідна, багата;
- 3) за кількістю слів, що римуються: прості, складні;
- 4) залежно від місця: внутрішня, кінцева;

Доповнити класифікацію Б. Якубського можна такими типами:

- 1) за повнотою суголось: точна, неточна;
- 2) за кількістю складів: рівноскладові, нерівноскладові;
- 3) за приналежністю до частин мови: граматичні, неграматичні;
- 4) за будовою слова: нарощена, усічена.

Поетичні тексти Буняк Валентини Юріївни написані здебільшого перехресним, суміжним та перерваним римуванням з різними типами рим.

Наведемо першу строфу вірша «Люблю гори» як приклад перехресного римування, у якому перший і третій рядки мають: парокситонну (жіночу), точну, бідну, нерівноскладову, просту, прикінцеву, граматичну риму, а другий та четвертий – окситонну (чоловічу), точну, бідну, рівноскладову, складну, прикінцеву, неграматичну:

«Люблю гори й добре знаю,	A
Барви рідних полонин,	b
Файні квіти я збираю,	A
День пройшов тут не один» [1, с. 9].	b

Серед перелічених вище типів рим переважає неточна. Помічаємо тенденцію до поєднання чоловічих та жіночих рим. Чоловічі надають словам енергії та швидкості, а жіночі – сповільнюють, роблять рядок ніжнішим, м'якшим.

«Село моє миле, і рідне до болю,
Любов тобі свою дарую навик,
І я у житті у своїм не простому
Сюди повертаюсь з далеких доріг» [1, с. 49].

«Твої слова – як ті небесні зорі,
Що чесно жити – сил мені дають,
Схиляємось тобі і я, і гори,
Вони і досі в пам'яті живуть» [1, с. 53].

Часте поєднання жіночої рими з чоловічою помітив ще Майк Йогансен у своїй праці «Елементарні закони версифікації (віршування)»: «Чоловічої рими рідко вживається самої, а найбільше через рядок з жіночою. Це є найчастіша схема – так написаний майже увесь Кобзарь...» [14, с. 8].

У своїй поезії мисткиня не раз використовує граматичні дієслівні рими, які надають тексту одноманітності:

«Тут крилаті вітри пролітають,
Тут закохано гори димлять,
В полонинах трембіти співають,
Черемошові хвилі дзвиняють» [1, с. 75].

Зразків віршів з суміжним римуванням є небагато. У вірші «Українська моя мова» перша строфа має парні парокситонні рими з однаковою флексією:

«Українська моя мова –

а

Мелодійна, калинова,	a
Мова щира, солов'їна,	b
Така мила, така рідна!» [1, с. 67].	b

Вірш «Гори мої...» складається з трьох чотирирядкових строф, кожна з яких характеризується різним видом римування: перша – перехресним АБАБ, друга – перерваним АБВБ, третя – суміжним ААББ.

За будовою слова існує нарощена (з додаванням букв) та усічена (з відніманням букв) рима. У доробку поетеси є багато випадків нарощення, менше – усічення. Наведемо другий та четвертий рядки другої строфи вірша «Блищать крапельки на зеленому листі», у яких нарощується суфікс -ся:

«Милуюсь красою, її я кохаю

У гірському тумані живу і купаюсь» [1, с. 24].

Усічення використане у четвертому рядку першої строфи вірша «У зелених барвах стоять хати»:

«Навкруги рясніє – все цвіте,

Бо весна прийшла, чи бачиш те?» [2, с. 49].

Версифікація В. Буняк є доволі цікавою для вивчення. У її творах переважають метри тонічної системи віршування. Найпоширенішими серед строф є чотирирядкові з перехресним римуванням.

РОЗДІЛ IV. ВИВЧЕННЯ ПОЕЗІЇ В. БУНЯК У ШКОЛІ

Сучасний урок з української літератури повинен бути цікавим та захоплюючим. Важливим аспектом такого уроку є вивчення літератури рідного краю, яке допоможе учням збагатити свій духовний світ, сформувати національну свідомість, розвинути почуття поваги до людей та їхнього минулого. Саме на уроках літератури рідного краю школярі можуть ознайомитися з творчістю письменників, які проживають у географічному куці, у якому перебуває школа.

Під час вивчення літератури учні не мають можливості ознайомитися із самобутньою творчістю Буняк Валентини Юріївни. Шкільна програма з української літератури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів базується на вимогах Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України в 23.11.2011р. № 1392, ідеях Концепції «Нова українська школа» [55].

Творчість Валентини Буняк не подана для вивчення у шкільній програмі, тому пропонуємо розглядати її на уроці літератури рідного краю Путильського (нині Вижицького) району. Враховуючи вікові сприйняття школярів, буде доцільно знайомитися з творчістю поетеси у середніх класах: шостому, сьомому, хоча сучасну українську поезію діти зазвичай вивчають у восьмому класі.

На вивчення української літератури у 6-му та 7-му класах виділяють 70 годин, з них 4 години на літературу рідного краю.

Вважаю, що відкривати нові літературні обличчя – це завжди пізнавально. Саме тому серед постатей для вивчення поетів Путильщини має бути Валентина Буняк.

Поетичні тексти мисткині допоможуть учням розширити свій кругозір, дізнатися про особливості духовного світу поетеси, відшукати чинники впливу до написання віршів, привити любов до рідного краю. Вони сприятимуть національно-патріотичному вихованню особистості.

Для вивчення поетичної творчості В. Буняк у закладі загальної освіти пропонуємо низку методів та прийомів для забезпечення ефективного навчання:

1. Розповідь – словесний метод. За допомогою цього методу учні зможуть зосередити увагу на головних аспектах творчості.
 2. Бесіда – словесний метод навчання, за допомогою якого учитель зможе порозумітися з учнями. Підштовхує учнів до розмірковування, обґрунтування власних думок.
 3. Випереджувальне завдання. Такий метод допоможе забезпечити ефективний процес на уроці, оскільки учні завчасно знатимуть про особу, яку вивчатимуть. Цей метод використовують для формування навичків пошукової діяльності та розвитку критичного мислення.
 4. Аналіз поезії – один із найосновніших методів навчання на уроці літератури рідного краю. Учні навчаються досліджувати, аналізувати вірші, працювати з поетичним текстом та виконувати завдання самостійно.
 5. Мозкова атака – метод, який розвиває в учнів критичне мислення, креативні ідеї у процесі розв’язування проблеми.
 6. Гра – метод, який допоможе учням трішки відпочити, зняти напругу. «Автобусна зупинка» – вчитель розкладає матеріал по зупинках, а учні пізніше отримуюють завдання і виконують їх самостійно або в групі.
 7. Асоціативний куш. За допомогою цього методу школярі зможуть узагальнити знання з теми.
 8. Мозаїка – прийом навчання, який сприяє покращенню роботи в групах. Допоможе охопити більше матеріалу з теми.
- Симбіоз самостійних та групових завдання є найефективнішим у процесі вивчення та засвоєння теми.

План-конспект уроку

Тема: Життєвий і творчий шлях Валентини Буняк

Кількість годин: 1

Мета:

- **навчальна:** ознайомити учнів із життям і творчістю Буняк Валентини Юріївни, з особливостями лірики.
- **розвивальна:** розвивати світогляд учнів, пам'ять, критичне, логічне, творче мислення, вміння співпрацювати;
- **виховна:** виховувати в учнів інтерес до поезії рідного краю, творчості Валентини Буняк, любов до батьківщини.

Тип уроку: комбінований

Методи: проблемний, пошуковий, репродуктивний, пояснювально-ілюстративний, словесний.

Обладнання: збірки «Дочка гір», «Мамина криниця», «Весняні передзвони», фото авторки, мультимедійна дошка, опорні конспекти та дидактичні матеріали.

Міжпредметні зв'язки: українська мова, географія, історія.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Слово вчителя: Добрий день, діти! Чи готові ви до сьогоднішнього уроку? Які всі молодці! Давайте перевіримо присутність

II. Актуалізація опорних знань.

Слово вчителя: Сьогодні ми з вами розмовлятимемо про поетесу, яку хтось із вас уже знає, пірнаємо у світ поезії, нових знань і навичок та отримаємо багато хороших вражень.

Спочатку пригадаймо:

- 1) що таке вірш?
- 2) які є роди в літературі?
- 3) які є види лірики?
- 4) які художні засоби ви знаєте?

III. Мотивація навчальної діяльності.

1. «Мозковий штурм» (вправа «Буря в пустелі»)

Слово вчителя: Уявіть, що ви вирушили у поїздку до Карпат і залишились там на ночівлю.

Навкруги гори, багато дерев, спів пташок, свіже повітря. Вам весело. Відчуваєте себе, як дома. А тепер уявіть, що ви поети (поетеси). Уявили? Про що б ви написали вірш, перебуваючи на природі?

IV. Оголошення теми і мети уроку.

Слово вчителя: Сьогодні ми вивчатимемо життя і творчість Валентини Юріївни Буняк, яка народилася в селі Довгопілля Путильського (нині Вижницького) району Чернівецької області.

Будь ласка, запишіть у зошити тему уроку: «Життя і творчість Валентини Буняк».

IV. Сприйняття та засвоєння нового матеріалу.

Слово вчителя: Валентина Буняк – сучасна українська поетеса, прозаїк, художниця вишивальниця, писанкарка, вчителька і громадська діячка.

Валентина Юріївна Буняк народилась 24 вересня 1957 року в мальовничому карпатському селі Довгопілля Путильського (нині Вижницького) району Чернівецької області в багатодітній сім'ї службовця.

У 1964 році пішла у перший клас Довгопільської восьмирічної школи, яку закінчила в 1972 році. Школярка вчилася на відмінно, писала творчі роботи, обожнювала читати художню літературу, особливо захоплювала творчість Тараса Шевченка та Лесі Українки, а також активно займалася спортом. З 1972 по 1974 рік навчалася в Конятинській середній школі. Після її закінчення вступила у Кам'янець-Подільський педагогічний інститут імені В. П. Затонського на український відділ філологічного факультету, де навчалася до 1978 року. Згодом викладала українську мову та літературу в Селятинській та Путильській середніх школах, організовувала позакласну й позашкільну виховну роботу.

У 1989 році закінчила Київську вищу партійну школу. Навчаючись у столиці, мала змогу відвідувати літературні вечори, на яких репрезентували свою творчість Борис Олійник, Анна Чубач, Павло Загребельний та багато

інших українських письменників. З багатьма Валентина Буняк була особисто знайома. Саме це, на нашу думку, і відіграло неабияку роль у формуванні художнього світогляду та життєвих позицій майбутньої авторки нестандартних творів. Письменниця навколишню дійсність осмислює безпосередньо через інтуїцію та відчуття.

У 1990 році зайняла посаду вчителя світової літератури в Путильській ЗОШ. У 2002 році стала директором, викладачем української мови та літератури на підготовчих курсах Центру гуманітарної освіти Київського міжнародного університету.

У 2004 році була ініціатором створення пам'ятника Юрію Федьковичу в Путилі. А також започаткувала літературно-мистецьке свято «Шовкова косяця», присвячене річниці від дня народження Юрія Федьковича. З 2005 року – заступник голови Путильської райдержадміністрації з гуманітарних питань, працівник освіти, учитель-методист, редактор Путильської районної газети «Карпати». Зараз поетеса перебуває на пенсії, пише поезію, вишиває. Також мисткиня є керівником волонтерського Центру «Пенсіонер» Путильської районної Організації ветеранів України, головою товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка у Путильському районі.

У 2001 рукописи письменниці відредагували й надрукували її друзі – український письменник, журналіст Георгій Шевченко та український поет, композитор, літературний редактор Василь Васкан. Першу збірку «Дочка гір» назвав Василь Мельник, якому вона й присвятила її. Згодом Василь Васкан змотивував писати Валентину Буняк не тільки поезію, а й прозу.

1. Виразне читання поезії та робота зі збірками «Дочка гір», «Мамина криниця», «Весняні передзвони»

Учень: Зачитує вірш «Дочка гір»:

*«Я – дочка гір карпатських і низин,
Де чути спів флюяри і трембіти,
Де вабить спів зелених полонин
І гордість наша – це гуцульські діти.*

*Я – дочка гір, де сосни і смерічки
І вічнозелені пахощі ялин, –
Стрункі та ніжні віти над потічком
Й шепочуть ніжно килими малин.*

*Я дочка гір, де народивсь Федькович,
І Кобилиця цей прославив світ,
Змужнів і зріс тут Омелян Попович, –
Цих гідних постатей – почався тут політ»*

Учениця: Продовжує зачитувати вірш «Дочка гір»:

*«Я дочка гір, де кладочки й потічки
Людей єднають, з'єднують серця,
Де голос чути славної «Марічки»
І чаша щедрості, що повна до кінця.*

*Я – дочка гір – скелястих і високих,
Далеких і зелених полонин,
Красивих едельвейсів жовтооких,
Шовкової косиці й верховин.*

*Високих скель й протоптаних стежинок,
Що тягнуться тут круто до вершин,
Де рути цвіт, і де цвіте барвінок.
Де ранок зустрічався не один.*

*Тут народилася, купалася у чарах,
Вдихала тут карпатський аромат,
Серед краси жила у рідних горах,
Спасибі Господу за дивний світ Карпат» [1, с. 12].*

Слово вчителя: Вірші Валентини Буняк написані під впливом захвату від рідного краю, любові до батьківщини та її минулого.

2. Аналіз твору. Запитання до учнів.

Слово вчителя: Давайте ми з вами добре подумаємо і визначимо тему, ідею та основну думку вірша «Дочка гір».

- 1) Яка тема твору, основна думка та ідея твору?
- 2) Який настрій викликала у вас поезія?

3. «Ажурна плитка»

Що ви знаєте про долю Юрія Федьковича та Омеляна Поповича?

4. Робота в групах

Учні діляться на групки по 4 людини. Обирають вірші з поданих трьох збірок та аналізують їх.

Слово вчителя: Ви переглянули вірші Валентини Буняк. Яке враження справили на вас поезії?

V. Підсумки уроку.

Слово вчителя: Ми сьогодні розглянули біографію та творчість нашої крайнки Валентини Буняк. Ви ознайомилися з її поезіями та навчилися їх аналізувати.

1. «Мікрофон»

- 1) Я сьогодні навчився...
- 2) Я сьогодні дізнався...
- 3) Тепер я знаю, що...
- 4) Мене здивувало...

2. Оголошення домашнього завдання

Створити вірш на декілька рядків про чарівну природу Карпат.

Отже, такий урок є доцільним. Вивчаючи творчість буковинських майстрів слова, діти можуть надихнутися на написання віршів, формувати нові естетичні смаки, відкрити в собі творчі здібності, поглибити знання з літературознавства.

Валентина Буняк є буковинською поетесою-сучасницею, яка радо готова завітати до школярів на урок та розповісти про себе і свою творчість. Саме тому, як один із варіантів, можна розробити план літературних читань з мисткинею або «Літературну кав'ярню» – посиденьки за чашкою чаю чи кави з декламуванням віршів.

Поширювати творчість поетеси можна, розробивши виховний захід.

«Дочка гір»

На столі вишитий рушник. Праворуч стоять збірки Валентини Буняк. Учитель вмикає презентацію. Лунає легка мелодія.

Вчитель: У кожної людини є щось сокровенне, без чого вона не може прожити. Для нашої краянки Валентини Юріївни Буняк найціннішим є край, де вона народилась і проживає. Сьогодні ми помандруємо літературно-мистецькими шляхами буковинської поетеси, вишивальниці, писанкарки та громадської діячки Валентини Буняк.

Ведуча: Хворію я тобою до знемоги,
Всім тим, що маєш, що у тебе є.
Сучасним станом і життям убогим –
Хворію, млію, селище моє.

Ведучий: Садок вишневий і верба крислата,
Ставок і луг, і батьківський поріг.
Пишаюсь вами, бережу вас свято,
І низько вам вклоняюся до ніг.

Ведуча: Хворію я тобою до нестями,
До дна співаю рідні береги.
Доводиться мені ви не гостями,
Бо ви мені довіку дорогі.

Читець: Мій рідний краю – рідна ти земля
Для всіх ти лиш маленьке й непомітне,
Для мене Батьківщина ти й душа
Маленьке, та ласкаве і привітне

Мені в тобі знайоме тут усе:
 Зелені трави та пшеничне поле,
 Й повітря тут лиш світле і легке.
 Краса моєї сторони
 Тобою я завжди пишаюсь
 Рідня з тобою я і ти
 І я цього ніколи не цураюсь.

Ведучий: Кожна людина любить свою малу батьківщину, адже з нею пов'язано так багато світлих спогадів. «Багато країн пройшов, а добро лише на батьківщині знайшов».

Ведуча: Кожен із нас із великою любов'ю і душевним трепетом згадує те місце, де народився, де промайнуло дитинство з дивосвітом – казкою, з материнською ласкою у затишній батьківській оселі.

Ведучий: Це та земля, де ми зробили свої перші кроки і вона найдорожча за все на світі. Тільки в рідному краю людина відчуває себе захищеною, впевненою, бо вона вдома.

Ведуча: Тому і присвячено цій темі так багато мистецьких творів: віршів, пісень, картин, оповідань... І ця криниця ніколи не висохне, доки й існуватиме людство. Це велике і дуже сильне почуття, яке живить людину, не дає їй збайдужіти, робить активною і сильною.

Читець: Мій рідний край, моя земля,
 Твоєю піснею я серденько живлю.
 Для мене ти і вічна, і єдина,
 І я тебе всім серденьком люблю!

Ведучий: Буковина! Наш мальовничий край, який здавна славиться літературними та мистецькими талантами. Він дав чимало поетів, прозаїків, живописців, композиторів, артистів...

Ведуча: Отже, сьогодні ми ознайомимось із життєвим і творчим шляхом сучасної української поетеси, прозаїка, художниці-вишивальниці, писанкарки, вчительки, громадської діячки Валентини Юріївни Буняк, через художнє слово спробуємо увійти у чарівний світ поезій письменниці. Адже вона створила власний світ художніх образів у індивідуальній манері.

Читець: «Для мене гори – стародавній храм,
Перед яким я голову схиляю.
За нього я життя віддам,
Бо це усе найкраще, що я маю»

(В. Буняк)

Ведучий: Ці слова Валентини Юріївни будуть епіграфом нашої зустрічі.

На думку українського поета Василя Васкана, «поетично-педагогічна лірика створює величну панораму її Світу, в якому все живе і відтворюється у живому серці, як у живій природі, яку треба берегти, і за рідні Гори треба боротись. Це – наше життя».

Читець: «Я – дочка гір Карпатських і низин,
Де чути спів флюяри і трембіти,
Де вабить спів зелених полонин,
І гордість наша – це гуцульські діти»
(В. Буняк)

Ведуча: У передмові до першої збірки поетеси В. Васкан написав так: «Ця писанкова вчителька, справжня гірська красуня, донька Карпат, відає, здається, кожну стежку рідного краю. Її легка хода ніби не знає втоми. По гірських схилах вона зійде на будь-яку полонину, пройде гірським хребтом і здійметься на найвищу точку Карпат, щоб помилуватися піднебессям і відчувати радість від того, що живеш на цій красивій землі, своєю працею і мужністю добуваєш право бути тут господаркою цієї краси».

Читець: «Дивлюсь на гори – бачу їх величність,

Зелену дивовижну їх красу.
 Їм вся моя і вірність, і покірність,
 Любов у серці їм свою несусь»
 (В. Буняк «Дивлюсь на гори...»)

Ведуча: Безмежної любові до рідних гір, сіл, батьківського порогу вистачає поетесі, щоб оживити та зігріти кожен рядок свого вірша. В. Васкан називав її «справжньою гірською красунею».

Ведучий: Народилася Валентина Буняк 24 вересня 1957 року в мальовничому карпатському селі Довгопілля Путильського району Чернівецької області в багатодітній сім'ї службовців. Із дитинства поетеса милувалась красивою гірською землею та надихалась мужньою працею господарів цієї краси.

Читець: «Милують зір квітучі полонини,
 Тут гори тягнуться аж до самих небес,
 Плаї, ліси до самої вершини,
 Я звідси ніби бачу світ увесь»
 (В. Буняк «Одна у нас – велика Україна»)

Ведуча: Навчалася мисткиня у Довгопільській восьмирічній школі, яку закінчила в 1972 році на відмінно. Писала творчі роботи, захоплювалася творчістю Т. Шевченка, Лесі Українки, багато читала, а також активно займалася спортом. До сьогоднішніх вершин поетеси непростими стежками вели батьки – порадики, прості сільські люди.

Ведучий: З 1972 по 1974 рік навчалася в Конятинській середній школі. Після її закінчення вступила у Кам'янець-Подільський педагогічний інститут імені В. П. Затонського на український відділ філологічного факультету.

Читець: «Вас, матусю, замінить ніхто не зможе,
 Повиростали діти, пройшли роки,
 Лиш пам'ять і портрет у рамці допоможе
 Тебе молодого зберегти навіки!»
 (В. Буняк «Не вишитий мамин рушник»)

Ведуча: Ще зі шкільних років, а згодом і студентських оживала любов до рідного слова, до літератури.

Ведучий: По-справжньому закохана у рідний край, вічнозелені смереки, високі полонини, після закінчення навчання повертається в Карпати.

Читець: «Моя віра – у тебе,
 Карпатський рідний краю,
 Молю за тебе в неба –
 Мій чудодійний раю.

Віра моя – в людину –
Генія, творця, особистість,
У щасливу для світу годину
І за радість – у кожне обійстя.

Віра моя у синів рідних
Здійснення їх мрії,
Поки живу – щиро вірю
Й маю на це надію.

Віра моя в ту силу –
Людського розуму краси,
Що настане час правди,
Боже, всім нам цю віру принеси»
(В. Буняк «Моя віра – у тебе»)

Ведуча: Юна мисткиня працювала на різних посадах, виконує громадські доручення. Була активним ініціатором створення пам'ятника Юрію Федьковичу в Путилі. А також започаткувала літературно-мистецьке свято «Шовкова косиця».

Читець: «Федькович у горах народився,
 Велику славу горам дав,
 Своїм народом скрізь гордився,

Жертовно їм своє життя віддав.

Прославив свою Гуцулію,
Для них творив, для всіх писав,
Здійснив завітну свою мрію –
Про Сторонець-Путилів кожен пізнав.

«Буквар» свій дарував він дітям,
«Любу-згубу» – гуцулам молодим,
Своє творіння поетичне – світу
Й сьогодні ми гордимось ним.

Любив «Просвіту» видавав для неї,
Львів більше слова українського навчив.
Сьогодні, як і колись. Портрет в музеї
Й «Кобзар» Шевченка, що шлях йому проклав.

Свій слід лишив і в літературі –
Поет великий й демократ,
Портрет Федьковича в музеї
Є світилом для всіх і дороговказ!»
(В. Буняк «Федькович у горах»)

Ведучий: Пані Валентина не тільки пише вірші, а й вишиває. Стіни її дому прикрашені різноманітними вишиваними рушниками, сорочками, подушками, глиняними виробами. На столі красуються три поетичні збірки: «Дочка гір», «Мамина криниця», «Весняні передзвони». Для поетеси кожна із них особлива по-своєму.

Ведуча: Слово за словом лягали на невеличкий клаптик паперу і утворювали щось бездоганне, надзвичайно цінне для авторки. І справді, кожен вірш – це окрема історія, яку Валентина Юріївна хотіла передати свої читачам.

Ведучий: Про таку хорошу мисткиню не тільки говорили, а й писали.
Так слова вдячності передав через віршовані рядки Опанас Гендзюра:

«На світі є любов єдина,
Їй підкоряються серця.
У неї свято – Валентина
Нам найдорожча дата ця.

Ми полюбили цю Людину,
Як матір рідну, як життя.
Чарівну нашу Валентину,
Що клас веде наш в майбуття.

Спасибі! Добра Ви людина!
За щирість, ласку і тепло,
За те, що звать вас Валентина.
Хай вічно буде Вам добро!»

(Звучить пісня Світлани Весни «Мій рідний край» у виконанні учнів)

Ведуча: Валентина Буняк пише на різні теми: про красу рідного краю, любов до матері, сімейні традиції, думки, переживання.

Читець: «Мої слова, як перли первоцвіту,
Вихлюпують з душі, ключами в серці б'ють,
Куди сховати їх, куди їх суть подіти? –
Наповнюють цей світ, в мені весь час живуть»

«Слова, мов діти, дорогими стали,
Вплелися з світлом у віршів рядки,
Люблю їх завше, щоб усі ви знали,
В душі моїй – це зоряні стежки»

(В. Буняк «Мої слова»)

Вчитель: Сьогодні ви ознайомились із життєвою стежиною нашої кра-
янки, людини, яка прославляє гуцульський край своєю колоритною творчіс-
тю – Буняк Валентиною Юріївною. Щиро вдячна за те, що були слухачами
нашого заходу. На все добре! До зустрічі!

ВИСНОВКИ

Творчість Валентини Буняк є цікавим об'єктом для дослідження.

Тематику віршів поетеси можна поділити на п'ять традиційних груп: громадянську (патріотичну), релігійну, філософську, пейзажну, інтимну (любовну), з-поміж яких переважають пейзажна та громадянська. Поезії про захоплення природою є домінуючими. Їх поділяено на такі типи: ментальний, медитативний, відчуттєво-перцепційний, міметичний. У доробку авторки є чимало віршів про рідний край, Юрія Федьковича. Твори філософського спрямування здебільшого присвячені темі швидкоплинності часу, а релігійного характеру – Великодню. Тексти інтимної лірики вирізняються тим, що описують не тільки кохання до головного героя, а й любов до рідних, особливо матері.

Лексика поетичних творів представлена значною кількістю одиниць територіальної говірки – гуцульської, словами, які використовуються у побуті, назвами одягу. Домінуючими є назви тваринного та рослинного світів, ойконіми, гідроніми, топоніми, ороніми, домоніми. Найменування музичних інструментів та їхня роль для ліричного героя також є важливим аспектом лексичного рівня поезики Валентини Буняк. Такі лексеми додають віршам мелодійності та звучності. Для стилізації та вираження емоційності, фольклорності авторка вживає нестягнену форму прикметника. Важливими елементами є синонімія та антонімія.

У поезії наявні майже всі різновиди тропів. Найбільш уживаними є епітети, порівняння, метафори та літота. За класифікацією Любові Мацько, серед художнього означення переважають традиційні, значно менше кольористичних, одоративних та емотивних. Порівняння, які використовує поетеса у своїх віршах, є простими. Більшість із них виражена за допомогою маркерів компаративності, але є і безсполучникові. У творчому доробку знаковим елементом є власне метафора кольору, форми, розташування і функції та персоніфікація, яка представлена перенесенням ознак істот на неживі предмети

та абстрактні поняття. Серед тропів тільки 1 % метонімії. Для забарвлення емоційності поетеса вживає літоту. Наявні також образи-символи, які слугують уточнювальним компонентом.

Синтаксис Валентини Буняк характеризується переважанням анафори, яка підкреслює композицію тексту, риторичних окликів, які посилюють увагу читача на зображуваному, звертань, запитань, які створюють ілюзію діалогу, значно менше – епіфорою, яка увиразнює мовлення.

У доробку авторки переважають вірші тонічної системи віршування (92, 9 %), але кілька належать до силабо-тонічної (6, 3 %). Домінуючими розмірами є дольник і тактовик, з-поміж силабо-тоніки – ямб, амфібрахій.

В. Буняк надає перевагу традиційним чотирирядковим віршам (катренам) зі, здебільшого, перехресним римуванням з неповною римою. Також є зразки суміжного розташування рим та монорими. Серед віршів домінують багатострофні короткі тексти, які цілком розкривають змістовий задум авторки.

Пропонуємо вивчати творчість Валентини Буняк на уроках літератури рідного краю Путильщини у шостому класі. Поезія авторки сприятиме національно-патріотичному вихованню дітей, спонукатиме любити рідний край.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буняк В. Ю. Дочка гір. Чернівці : «Видавничий дім «РОДОВІД», 2018. 80 с.
2. Буняк В. Ю. Мамина криниця. Чернівці : «Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. 148с. + 16 кольорових вставок.
3. Буняк В. Ю. Весняні передзвони. Чернівці : «Видавничий дім «РОДОВІД», 2020. 124 с.
4. Бойчук Б. Декілька думок про поетичну мову в українській поезії. Магістеріум : [зб. наук. пр.]. Вип. 21. Літературознавчі студії. Київ. 2005. С. 57 – 58.
5. Волинський П. Основи теорії літератури. Вступ до літературознавства. 2-е вид.. Київ : Рад. Школа, 1967. 319 с.
6. Гавук П. Д. Тлумачний словник гуцульських говірок. Косів : Писаний камінь, 2017. 296 с.
7. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. О. Теорія літератури: підручник / за наук. ред. О. А. Галича/ 4-те вид., стереотип. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
8. Гуляк А. Основи віршування : навч. посібник / А. Гуляк, І. Савченко. Київ : ТОВ «Міжнар. фін. агенція», 1997. 110 с.
9. Гусар Ю. Валентина Юріївна БУНЯК // Буковинське віче. 2017. 21 вересня (№ 31). С. 3.
10. Гуцульська доля // Ветеран Буковини. 2017. 22 грудня (№ 2). С. 12.
11. Грещук В. В. Гуцульський діалект у мові сучасної української літератури // Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія. 2012. № 22-23. С. 214-219.
12. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика. Мюнхен, 1993. С. 115-118.
13. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.

14. Йогансен М. Елементарні закони версифікації (віршування). Харків : Всеукрлітком, 1922. 68 с.
15. Калинець Г. Дочка гір // Ветеран Буковини. 2019. 17 грудня (№ 3-4). С. 3.
16. Качуровський І. В. Нарис компаративної метрики : підручник. Мюнхен, 1985. 119 с.
17. Качуровський І. В. Нарис компаративної метрики. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1963/file.pdf>
18. Качуровський І. В. Строфіка : підручник. Київ : Либідь, 1994. 272 с.
19. Качуровський І. В. Фігури. Київ: Либідь, 1994. 170 с.
20. Качуровський І. В. Фоніка : посібник. Мюнхен, 1984. 206 с.
21. Кирилюк М. І. Географічна енциклопедія України : у 3 т. / редкол. О. М. Маринич (відповід. ред.) та ін. Київ : «Українська Радянська Енциклопедія» ім.. М. П. Бажана. 1993. Т 3. 480 с.
22. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Видавництво Київського університету, 1967. 246 с.
23. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ ст. : навч. посібн. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Київ : Либідь, 1993. 231 с.
24. Коцюбинський М. М. Твори в шести томах. Том шостий. Київ: Дніпро, 1962. 491 с.
25. Лесик В. Стилiстичнi фiгури // Українська мова і література в школі. 1962. № 1. С. 42-47.
26. Лесин В. М. Літературознавчі терміни : довідник. Київ : Рад. шк, 1985. 251 с.
27. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. Вид. 3-тє, доповнене і перероблене. Київ: Рад. Школа, 1971. 486 с.
28. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : Академія, 2007. 752 с.

29. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. Київ, 1997. 635 с.
30. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. 2-ге вид., випр. Київ : Вища школа, 2005. 462 с
31. Методи навчання у школі : [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://oplatforma.com.ua/article/2361-metodi-navchannya>
32. Мірошніченко Л. В. Навчальний посібник з курсу "Методика викладання української літератури в середній школі" для студентів-філологів напряму підготовки «Українська мова та література». Дніпропетровськ: Ліра, 2015. 43 с.
33. Мірошніченко Л. В. Навчальний посібник з курсу "Методика викладання української літератури в середній школі" для студентів-філологів напряму підготовки «Українська мова та література». Дніпропетровськ: Ліра, 2015. 43 с.
34. Мовчан Р. Літературна освіта в українській загальноосвітній школі: сучасний стан, виклики реальності, реформування. Диво, 2017. №1. С. 1 – 6.
35. Організація позакласної роботи в сучасному навчальному закладі як інноватика в освітньому просторі: реком. список л-ри/ уклад.: С. Н. Грипич, О. В. Слобода, Л. В. Ковальчук. Рівне: РДГУ, 2014. 15с.
36. Пасічник Е. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ: Ленвіт, 2000. 384 с.
37. Петрухіна Л. Пейзаж у контексті теорії літератури / Людмила Петрухіна // Проблеми слов'янознавства. 2002. №52. С. 125 – 134
38. Потебня О.О. Про тропи і фігури взагалі // Теоретична поетика. Київ: Наукова думка, 1985. С. 123-125.
39. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва : навч. посіб. Луцьк :

- Поліграфічний центр «Друк Формат», ФПО Покора І. О., 2019. 91 с.
[Електронний ресурс]. Режим доступу:
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16475/3/osn_color.pdf
40. Савченко І. В., Чучко М. К. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2012. Т. 9. 944 с.
 41. Сасенко Т. Весняні передзвони дочки гір // Ветеран Буковини. 2020.
 42. Святовець В. Ф. Поетичний синтаксис : стилістичні фігури : навч. посіб. Київ : ВПУ, «Київський університет, 2004. 144 с.
 43. Сидоренко Г. Основи літературознавства. Київ: Видавництво Київського університету, 1962. 148 с.
 44. Сидоренко Г. Українське віршування. Київ: Видавництво Київського університету, 1972. 141 с.
 45. Символізм в літературі. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2763-simvolizm-v-literaturi>
 46. Словник музичних термінів / вид. Карпенко В. М. Київ, 2017. 312 с., іл.
 47. Словник тропів : стилістичних фігур / автор-укладач В. Ф. Святовець. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 176 с.
 48. Соловей Е. С. Українська філософська лірика : навч. посібник із спецкурсу. Київ : Юніверс, 1998. 368 с.
 49. Теорія віршування (версифікація) в українській літературі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/3464-teoriya-virshuvannya-versifikatsiya-v-ukrajinskij-literaturi>
 50. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. Київ : Правда Ярославичів, 1997. 448 с.
 51. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. Київ: Правда Ярославичів, 1997. 488 с.
 52. Ткаченко А.О., Драч І. Ф. Нові імена в програмі з української літератури: посіб. для вчителя / упоряд. В. Л. Неділько. Київ : Освіта, 1993.

53. Токмань Г. Українська літературна освіта: з погляду вічності й у контексті сьогодення. Диво. 2017. №3. С. 6.
54. Угрин І. Барви водограю. Чернівці : Золоті литаври, 2004. 64 с.
55. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf)
56. Федюк Л. Данина любові рідній стороні // Карпати. 2019. 9 серпня (№ 32). С. 8.
57. Чамата Н. Дослідження з поезики: вірш, жанр, композиція. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 499 с.
58. Юриняк А. Б. Літературні жанри малої форми. Вінніпег : Інститут дослідів на Волині, 1981. 118 с.
59. Янчук І. Виховання інноваційної особистості учня на уроках української літератури: етико-моральний аспект // Вивчаємо українську мову та літературу. 2013. №16-18. С. 2.
60. Яценко Т. О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 360 с.

ДОДАТОК

Мережевий діалог

- Добрий день!

Я студентка філологічного факультету ЧНУ. Сама із Довгопілля. Наші шляхи уже перетиналися, тому я Вас добре пам'ятаю.

- Добрий день! Так, Юлечко, пам'ятаю. Знаю добре твоїх батьків, дідуся, бабусю.

- Це чудово. Я б хотіла поставити декілька запитань, бо пишу курсову роботу про Вашу творчість.

- Так, дитино, питай. Мені дуже приємно, що землячка щось скаже про землячку.

- Розкажіть трішки про свої шкільні та студентські роки, про свій життєвий шлях.

- Я у школі була активісткою. Писала творчі роботи, подобалося складати вірші. Я читала все життя, бо дуже любила і люблю цю справу. У мене група в університеті була дуже сильна. Викладачів і досі пам'ятаю. Вчилася в Києві 3 роки заочно. Запам'яталися мені літературні зустрічі із Павлом Загребельним, Борисом Олійником, Ганною Чубич. Загребельний приїжджав також у Путилу. Ці зустрічі для мене були насолодою. Більше допомагала іншим, а сама могла щось на окремий аркуш записати. У мене близько 20 рукописних зошитів у шафі, уже й скласти нема куди. От приїдь, і я тобі покажу.

Коли була вчителем мови і літератури, а пізніше світової літератури, то проводила семінари. У мене було багато знайомих, бо працювала ще й у сфері журналістики. У 2004 році допомагала у будівництві пам'ятника Ю. Федьковичу, а також запрошувала письменників. От приїхав Василь Васильович Мельник, такий простий чоловік, гумор у нього тонкий, хороший психолог, Гу-

сар, Васкан. Він підштовхнув мене до написання збірок. В. Мельник запропонував назву для моєї першої книги «Дочка гір», тому я присвятила її йому. Васкан допомагав друкувати. Так за одною збіркою пішла друга, третя. Я навіть прозу почала писати. Така я рада, що на мій вірш Василь Васильович написав музику і вийшла пісня.

У мене не класична рима, а більш народна, грайлива.

- Валентино Юрїївно, а чи плануєте Ви видати ще збірки?
- **Я планую. Хочу наш фольклорний багаж передати майбутньому поколінню. Багато хто може не зрозуміти мою поезію, але для мене вона є рідною.**

А ти давала комусь читати збірки? Подобається людям?

- Так. Давала читати подружкам. Їм сподобалось. Щось особливе є у Ваших віршах.
- **Дитино, я уже 40 років на теренах літератури, тому питай мене про все, що хочеш. У мене дома велика бібліотека. Приїжджай. Я люблю допомагати дітям, влаштовувати літературні вечори.**
- От мені подобається Ваш стиль. Багато людей із часом забувають діалектний говір, а Ваші вірші допомагають відновити колоритний словниковий запас.
- **Я завжди за гуцулів. Люблю Путилу. Буду завжди її відстоювати.**

Нагадую ще ті часи, коли возила дітей на фестивалі у Москву, Румунію.

Писала про краєзнавчі довідки, є авторкою деяких путильських альманахів, писала статті. Моє прізвище можна зустріти у газетах, журналах.

- Може є у Вас під руками вірші, які увійдуть до нових збірок? Зачитаєте?
- **Так, із великим задоволенням:**

Шукаю слів...

У думках чатують мрії.

Тривожать знов сон,

Який приспав мої надії.

Куди подівся спокій той.

- Що надихає Вас до написання віршів?
- Знаєш, це часто буває у снах. Я завжди тримаю під подушкою клаптик паперу і олівець. Усе народжується вночі, бо вдень багато роботи.

Ти щасливо зустрічай світанок

Новий день, і новий ранок

У мене уже багато нових віршів. Пишу все у зошит.

- Добре. Я із нетерпінням чекатиму виходу нових збірок. Дякую, що поговорили зі мною сьогодні. Чекайте в гості!
- І тобі дякую, Юлечко. Приїжджай якнайшвидше!